സ്കന്ദപുരാണമ്/ഖണ്ഡഃ 8 (അമ്ബികാഖണ്ഡഃ)/18

http://aksharamukha.appspot.com/api/website?source=Devanagari&target=Malayalam&preOptions=[]&postOptions=[]&nativize=false&url=https://sa.wikisource.org//sa.wikisource.org/s/fbt

< സ്കന്ദപുരാണമ് | ഖണ്ഡഃ 8 (അമ്ബികാഖണ്ഡഃ)

പൂർവ പൃഷ്ഠഃ (അധ്യായാഃ 161 - 170) (http://aksharamukha.appspot.com/api/website?source=Devanagari&target=Malayalam&preOptions=[]&postOptions=[]&nativize=false&url=https://sa.wikisource.org/s/atw) | ആഗാമീ പൃഷ്ഠഃ (http://aksharamukha.appspot.com/api/website?source=Devanagari&target=Malayalam&preOptions=[]&postOptions=[]&nativize=false&url=https://sa.wikisource.org/s/bm5) (അധ്യായാഃ 181 - 184)

171

916

വ്യാസ ഉവാച

ശ്രുതം മയൈതദ് ഭഗവൻ ദഹനം ത്രിപുരസ്യ തു .

വിചിത്രാർഥം യഥാവൃത്തം ക ഏവമഭിധാസ്യതി .. 1 . .

കസ്മാത് ക്രുദ്ധോ നഗേന്ദ്രം തം ക്രൗഞ്ചം ദാരിതവാൻ ഗുഹഃ .

പക്ഷാൻ സർവഗിരീന്ദ്രാണാം1 കസ്മാച്ഛിച്ഛേദ വാസവഃ . .2 .

സനത്കുമാര ഉവാച

ശൃണു വ്യാസ മഹാബുദ്ധേ യന്മാം ത്വം പരിപൃച്ഛസി2 .

കുമാരേണ യഥാ ഭിന്നോ മൈനാകിഃ3 ക്രൗഞ്ചപർവതഃ ..3 ..

ഗിരിരാജമഥാഭ്യേത്യ മേരും സർവസുരാലയമ് .

അപശ്യദ്വാസവഃ സ്കന്ദം സംഘാതം തേജസാമിവ . .4. .

ശരസ്തമ്ബവനേ ദൃഷ്ട്വാ കുമാരമനലപ്രഭമ്4 .

സുരരാജ്യമദാവിഷ്ടഃ ശക്രഃ പപ്രച്ഛ ഷണ്മുഖമ് . .5..

കസ്ത്വം ദിവ്യവപുർബാല മേരുപർവതമാശ്രിതഃ .

ന മാം പൂജയസേ ദൃഷ്ട്വാ ദേവരാജമിഹാഗതമ് . .6. .

തമേവം വാദിനം ശക്രം പ്രാഹ ശൂലധരാത്മജഃ .

ബ്രഹ്മാദ്യാ മാം വിജാനന്തി സിദ്ധാ വേദവിദശ്ച യേ . .7..
തപസാ ലബ്ധരാജ്യേന ന ചിരാദസ്തമേഷ്യതാ5 .
കിം ത്വയാ ജാനതാ ശക്ര കാര്യം കിം പൂജിതേന വാ . .8 . .
അഥോവാച പുനഃ ശക്രസ്തം ദേവ6മനലാത്മജമ്7 .
മത്തഃ പരതരോ8 നാസ്തി മുക്ത്വാ ശർവപിതാമഹൗ ..9. .
കഥമേവമവോചസ്ത്വം9 വിബുധാധിപമാഗതമ് .
യദി മത്തസ്ത്വമാത്മാനം മഹാന്തം മന്യസേനഘ . . 8.171.10 ..
മൈനാകതനയോ ഹ്യേഷ ക്രൗഞ്ചസിദ്ധനിഷേവിതഃ10 .
സുവിസ്തീർണോ മഹാശൈലോ നൈകനിർഝരനിസ്രവഃ . . 11 . .
ഏഹ്യേഹി11 ത്വം മയാ സാർധം കുരു ശീഘ്ര പ്രദക്ഷിണമ് .
യ ഏനമാവയോരേകഃ പൂർവമേവ ക്രമിഷ്യതി . . 12 . .
- - - - - - - -- - - -
1 സർവഗിരീണാം ച - ഖ. . 2 പൃഷ്ടവാനസി - ക . 3 മൈനാകഃ - ഖ. . 4 കുമാരം ഹ്യനലപ്രഭമ് - ഖ. . 5.. തോ - ക. ഖ. 6 ശക്രസ്തദേവ - ക. . 7.. മനലാത്മജഃ - ക. . 8 പരതരം - ഖ. . 9 കഥം മിഥ്യ(ാ)- മവോചസ്ത്വം - ഖ. . 10 സിദ്ധർഷിസേവിതഃ - ഖ. . 11 ഏഹ്യേവം - ഖ .
- - - - - - - -- - - -

പ്രഭാവാത്തേജസാ ചൈവ സ മഹാന്നൗ ഭവിഷ്യതി .
ബാഢമിത്യേവമുക്ത്വാഥ കുമാരഃ12 ഷണ്മുഖസ്തദാ . . പ 3 . .
ശക്രേണ സഹ സംഗത്യ മയൂരവരമാസ്ഥിതഃ .
മഹേന്ദ്രസ്യാഗ്രതോ ഗച്ഛൻ ചക്രേ ക്രൗഞ്ചം പ്രദക്ഷിണമ്13 . . 14. .
അഥ ബുദ്ധ്വാ മഹേന്ദ്രസ്തു ന്യൂനമാത്മാനമാനലാത് .
കുമാരമഭിസന്ധിത്സുർമനസൈവ പ്രദക്ഷിണമ് . . 1 5. .
കൃത്വാ സുനിർവൃതസ്തസ്ഥൗ ഉപവിഷ്ടഃ4 ശിലാതലേ .
ജവേനാഥ കുമാരസ്തം ക്രൗഞ്ചം കൃത്വാ പ്രദക്ഷിണമ് . .1 6. .
പ്രോവാചേന്ദ്രം15 തദാ ദൃഷ്ട്വാ ജേതാഹമിതി സത്വരഃ16 .
അഹമേവ ഹി ജേതേതി ശക്രസ്തമവദദ് ഗുഹമ് . . 17. .
അസകൃദ് ബ്രുവതോരേവം തയോഃ ശക്രകുമാരയോഃ .

ക്രൗഞ്ചോഭ്യേത്യ വചഃ പ്രാഹ കിമേതദിതി ഭൂചരഃ . . 1 8. .

തതഃ ശക്ര ഉവാചേദം കുമാരം വചനം തദാ .

ഏഷ ഏവാവയോഃ ക്രൗഞ്ചോ ജയസാക്ഷീ17 മഹാബലഃ . . 1 9. .

നാനൃതം വക്ഷ്യതി ഹ്യേഷ പൗത്രോ ഹിമഗിരേർവരഃ18 .

പൃച്ഛ്യതാം ശക്ര കോ ദോഷ ഇത്യാഹ ജ്വലനാത്മജഃ . .8.171.2 0 . .

തം ശക്രഃ സാദരം പ്രാഹ കേന ത്വമചലാഗ്രതഃ .

കൃതപ്രദക്ഷിണോ19 ബ്രൂഹി പ്രമാണം ഹി ത്വമാവയോഃ . . 21 . .

തതഃ ക്രൗഞ്ചോ വിമൂഢാത്മാ സംചിന്ത്യ സുചിരം നഗഃ .

അയം ശചീപതിശ്ചക്രേ മാമിഹാഗ്രേ പ്രദക്ഷിണമ് .. 2 2. .

- -20 ര്യം പ്രഹസൻ21 ദേവാനിത്യുവാച നഗാധിപഃ .

അഥൈവം ബ്രുവതസ്തസ്യ സത്യഹീനം തദാ ഗിരേഃ . .2 3 . .

പപാത ശിഖരം തൂർണം കുലിശേന യഥാ ഹതമ്22 .

തത്രാസൻ യാനി ഭൂതാനി സുരാദ്യാനി ഗിരീശ്വരേ .

താനി സംത്യജ്യ ശീഘ്ര തം പ്രയയുഃ സർവതോ ദിശമ് . .24..

- - - - - - - -- - - -

12 മയൂരേ - ഖ. . 13 ക്രൗഞ്ചപ്രദക്ഷിണമ, പ്രദക്ഷിണാമ് (?) . 14 തസ്ഥാവുപവിഷ്ടഃ (?) ' 15 പ്രോവാചേദം - ക ഖ. . 16 സദ്വചഃ - ഖ. . 17 ജയേ സാക്ഷീ - ഖ . 18... ഋച - ഖ . 19 കൃത പ്രദക്ഷിണം - ക. ഖ . 20 ആഹാഷ്ട്രം - ക. . 21 സംശയ - ക- . 22 ഹതഃ - ക ഖ .

- - - - - - - -- - - -

ജഹൃഷേ വാസവശ്ചാപി മനസാ പൂജയൻ ഗിരിമ് .

തതശ്ചുക്രോധ രുദ്രാത്മാ ഗിരേഃ ക്രൗഞ്ചസ്യ ഷണ്മുഖഃ . .25. .

- - - - ഗുഹം ദ്രഷ്ടും23 സംക്രുദ്ധം വാസവസ്തദാ .

ഏകസ്ഥേ തേജസീ പൂർണേ വഹ്നിഭാസ്കരയോരിവ . . (?) 26 ..

അഥ ശക്തിം സമുത്ക്ഷിപ്യ യമാനലസമപ്രഭാമ് .

ചിക്ഷേപ ഭഗവാൻ സ്കന്ദഃ ക്രുദ്ധഃ ക്രൗഞ്ചജിഘാംസയാ ..27..

സാ പപാത ഗിരേർമൂർധ്നി ശക്തിഃ ക്രൗഞ്ചസ്യ സത്വരമ് .

ക്ഷീണായുഷോ യഥാ പുംസോ മൃത്യുപാശ - - - - ..28..

സ തയാ ഭിന്നമർമാ തു ശക്ത്യാ ക്രൗഞ്ചോ നഗോത്തമഃ24 .
സർവതശ്ഛിന്നസർവാങ്ഗഃ സ്രവദ്രുധിരനിർഝരഃ ..29 . .
മൂർത്തിമാനപതദ് ഭൂമൗ സംജ്ഞാപ്രാണവിവർജിതഃ .
പതിം വിനിഹതം ദൃഷ്ട്വാ പത്ന്യസ്തസ്യ സുദുഃഖിതാഃ . .8.171.3 0 ..
വിലപന്ത്യസ്തദാ ദീനം25 പേതുഃ ക്രൗഞ്ചാചലോപരി .
മേരുർഹിമാചലോ വിന്ധ്യഃ കൈലാസോ ഗന്ധമാദനഃ ..3 1 . .
പാരിയാത്രശ്ച സഹ്യശ്ച നിഷധോദയവാമനാഃ26 .
ക്രൗഞ്ചസ്യ ജനകശ്ചാപി മൈനാകഃ പർവതോത്തമഃ ..3 2 ..
സർവേ പർവതരാജാന27 ആജഗ്മുഃ ശോകപീഡിതാഃ .
പരിവാര്യ ഗിരിം ക്രൗഞ്ചം രുരുദുർദുഃഖിതാ ഭൃശമ് . . 33 ..
ഭ്രാതൃപുത്ര ഹതം ജ്ഞാത്വാ ദേവദേവീ ഗിരീന്ദ്രജാ .
ശർവേണ സഹിതാ ക്രൗഞ്ചമാജഗാമ മഹാവ്രതാ . . 34. .
കുമാരേണ ഹതം ദൃഷ്ട്വാ ക്രൗഞ്ചം ബാന്ധവമാത്മനഃ .
പീഡിതാഭൂത്തദാ ദേവീ ദൃഷ്ട്വാ പിതരമർദിതമ്28 . .35..
ഹിമവന്തം മഹാശൈലം വധാത് പൗത്രസ്യ ദുഃഖിതമ് .
ശുശോച ഗിരിജാ ദൃഷ്ട്വാ മുഹുർവീക്ഷ്യ സുരേശ്വരമ് .. 36 ..
ഭഗവന്തമഥായാതം ദേവ്യാ സഹ പിനാകിനമ് .
ശോകേനാപി സുസന്തപ്താ നമശ്ചക്രുർമഹാബലാഃ29 . .37. .

- - - - - - - -- - - -

23 തം ക്രുദ്ധം - ക. . 24 ക്രൗഞ്ചനഗോത്തമഃ - ക. . 25 ദീനാഃ (?) . 26 നിഷധോദയവാമനഃ - ക. . 27 സർവപർവതരാജാന - ക. . 28 ... മർദിതുമ് ക. . 29 മനശ്ചക്രുർമഹമാബലാഃ - ക .

- - - - - - - -- - - -

919

അഥ പ്രണമ്യ ദേവേശം ഹിമവാനചലോത്തമഃ .
വ്യജ്ഞാപയത ദീനാത്മാ ദുഃഖശോകപരിപ്ലുതഃ .. 38 ..
ശക്രേണാനേന ഭഗവന്നാത്മാനം30 ബഹുമന്യതാ .
നിധനം നായിതഃ പൗത്രോ മമായം ക്രൗഞ്ചപർവതഃ ..3 9. .
സ്പർധാ കാസ്യ കുമാരേണ തവ ദേവ സുതേന ഹി .

നാന്തരം വേദ യോ31 ദർപാത് കുമാരസ്യാത്മനശ്ച ഹ . .8.171.40 ..
സ്പർധാം കൃത്വാ കുമാരേണ ഹതേ പൗത്രേ മമാധുനാ .
നിർവൃതോ ഗതദർപോയം സുഖം തിഷ്ഠതു വാസവഃ . .41 . .
ഹതേ പൗത്രേ മഹാദേവ നിമഗ്നഃ ശോകസാഗരേ .
ന ജീവിതുമഹം ശക്തോ യാസ്യേ പൗത്രഗതിം ത്വഹമ് . .42 ..
ഏവം വിലപതസ്തസ്യ മേരുവിന്ധ്യപുരോഗമാഃ .
വിനേദുർദുഃഖസംതപ്താ ബാന്ധവാഭാവപീഡിതാഃ ..43 ..
പിതരം ദുഃഖിതം ദൃഷ്ട്വാ തഥാന്യാൻ ബാന്ധവാൻ ഗിരീൻ .
അഭവച്ഛോകസന്തപ്താ ഗിരിജാപി ജഗദ്ധരാ ..44..
അഥ താൻ ദുഃഖിതാൻ ദൃഷ്ട്വാ സർവാൻ ഗോവൃഷവാഹനഃ .
മാ കാർഷ്ട ശോകമിത്യുക്ത്വാ തനയം പ്രാഹ ഷണ്മുഖമ് ..45. .
മഹാന്തസ്ത്വദ്വിധാഃ പുത്ര സാപരാധേപി ബാന്ധവേ .
നാശുഭം കുർവതേ കസ്മാത് ക്രൗഞ്ചം നിഹതവാനസി ..46..
ഭ്രാതൃസൂനുർഭവന്മാതുരേഷ ക്രൗഞ്ചോ മഹാഗിരിഃ .
കഥം ഭ്രാതരമേനം സ്വം32 ഹതവാനസി ഷണ്മുഖ ..47..
സദൃശം കർമ നൈതത്തേ33 മന്മയസ്യ സുതസ്യ തേ34 .
ബ്രൂഹി വാ സാമ്പ്രതം കർമ കിമത്ര ബഹു മന്യസേ ..48. .
തമേവം വാദിനം ദേവം35 ഷണ്മുഖഃ പിതരം തദാ .
ഇദം പ്രോവാച സവ്രീഡം വചനം പരമാദ്ഭുതമ് . .49..
ശക്രസ്യാപനയാദ്ദേവ ക്രൗഞ്ച ഏഷ ഹതോ മയാ .
അസന്മന്ത്രിതവാൻ യസ്മാദ് വിജ്ഞപ്തിമപരാം ശൃണു ..8.171.50 . .

- - - - - - - - -- - -

30 ഭഗവാൻ ആത്മാന - ക. . 31 വേദയൻ - ക. . 32 ഭ്രാതരമേവം ത്വം (?) . 33 നൈനത്തേ - ക. . 34 സുതസ്തവ -ക .

- - - - - - - - -- - -

ത്വത്പ്രസാദാദഹം ക്രൗഞ്ചം ജീവയാമി നഗോത്തമമ് .
ദുഷ്കരം നഹി മേ ചിഞ്ചിത് തവ ദേവ സുതസ്യ ഹി .51 . .
ഉത്തിഷ്ഠേതി തതഃ ക്രൗഞ്ചം ഭ്രാതരം പ്രാഹ ഷണ്മുഖഃ .

സ ബിഭ്രത് പൂർവവദ്ദേഹം ക്രൗഞ്ചോ നഗപതിഃ ക്ഷണാത് ..52..
ഉത്തസ്ഥൗ നീരുജോ36 വ്യാസ ആശ്ചര്യം തദഭൂത്തദാ .
ജീവിതേനാചലേനൈവം ഷണ്മുഖോ വഹ്നിസപ്രഭഃ . . 53 ..
സ്മരൻ രുദ്രാദധിക്ഷേപം കോപസംരക്തലോചനഃ .
സമക്ഷം സർവദേവാനാം ശക്രസ്യ ച മഹാബലഃ . .54. .
വായുവിഷ്ണുയമാനാം ച ബ്രഹ്മണശ്ച മഹാത്മനഃ .
ദേവദേവം37 പ്രണമ്യേശം പിതരം ഹ്യുമയാ സഹ . . 55..
ബഭാഷേ വചനം ദേവഃ കുമാരവരരൂപധൃക് .
ശക്രേണാനേന ദേവേന്ദ്രാ മത്സമക്ഷം പ്രഭാഷിതമ് . . 56. .
മഹാംസ്ത്വത്തോഹമിത്യേവ തത്ര മാം മന്യുരാവിശത് .
തന്മയൈഷാ മഹാശക്തിർനിഖാതാ വസുധാതലേ ..57 . .
ഉദ്ധർത്തും യോമരഃ ശക്തോ മുക്ത്വാ ദേവം പിനാകിനമ് .
ഉത്പാടയതു സ ഹ്യേതാം38 മഹാന്മത്തസ്തതോ ഹി സഃ . .58. .
ഏവമുക്ത്വാ തതോ ദേവോ ബാലാർകസദൃശപ്രഭഃ .
തൂഷ്ണീം ബഭൂവ ഹൃഷ്ടാത്മാ തസ്ഥൗ ച പിതൃപാർശ്വതഃ .59. .
അഥേന്ദ്രോ ദേവതാമധ്യേ രാജ്യദർപാന്വിതോമരഃ39 .
ഉത്പാടയിതുമുത്സേഹേ താം ശക്തിം വസുധാം ഗതാമ് . .8.171.60 ..
ന ച ചാലയിതും ശക്തോ യത്നാദപി സുരാധിപഃ .
അഥ ലജ്ജാന്വിതോത്യർഥം തസ്മാദ്ദേശാദപാക്രമത് . .61 ..
തതോന്യേ ദൈവതശ്രേഷ്ഠാ40 യേ യമാനിലപുരസ്സരാഃ .
മതിം ചക്രുഃ സമുദ്ധർതും യത്നം ശക്ത്യാശ്ച ദംശിതാഃ (?) .. 62 ..
ന ച ചാലയിതും ശേകുസ്താം ശക്തിമമരോത്തമാഃ .
തതോ വിഷ്ണുരമേയാത്മാ ദേവാൻ ദൃഷ്ട്വാ ഹതൗജസഃ . .63 ..

- - - - - - - - -- - -

36 നിരുജോ - ക. . 37 ദേവീ - ക. . 38 സോ ഹ്യേതാ - ക. . 39 രാജദർപാന്വിതോമരഃ - ക. . 40 ദേവതേഷ്ഠാഃ - ക. .

- - - - - - - - -- - -

ശക്തിമുദ്ധർതുമുത്സേഹേ സമക്ഷം ത്രിദിവൗകസാമ് .

തേനാസൗ ചാല്യമാനാപി യസ്മാച്ഛക്തിർധരാതലേ . . 64. .
ന ചചാല മഹാവീര്യാ സ്കന്ദതേജോബലാന്വിതാ .
തതോ വിഷ്ണുരമേയാത്മാ ജ്ഞാത്വാ തത്ത്വാർഥമാദൃതഃ41 . . 65 ..
കുമാരം പൂജയൻ ഭക്ത്യാ ശക്ത്യുത്ക്ഷേപാന്ന്യവർതത .
അഥ സർവേമരാ വ്യാസ വിഷ്ണുശ്ച സുരസത്തമഃ . .66 . .
സംസ്തുത്യ ഷഡ്മുഖ ദേവമിദമാഹുർമഹൗജസഃ .
- - - - - ദേവാനാം മഹാദേവസുതഃപ്രഭുഃ . . 67. .
നാഥഃ പാലയിതാ സ്രഷ്ടാ ആർതിഘ്നഃ പ്രവരോ മഹാൻ .
ത്വയാ നാഥേന ദേവേശ വയം സർവേ സുനിർവൃതാഃ . . 68. .
തിഷ്ഠാമഃ സഹിതാഃ സർവേ ത്വമസ്മാൻ42 പാഹി സർവതഃ .
ശക്രവ്യതിക്രമം ചൈവ ബാലിശ്യാന്മോഹകാരിതമ് . .69. .
പ്രണയാദ്യാചിതോസ്മാഭിഃ ക്ഷന്തുമർഹസി സർവദാ .
ഏവം സ ഭഗവാൻ സർവൈഃ കുമാരഃ സംസ്തുതോമരൈഃ . .8.171.70 ..
ക്രോധം തത്യാജ ശക്രേ തു തുതോഷ ച ദിവൗകസാമ് .
തതസ്തേ ഗിരയഃ സർവേ ദേവീ ച ഹിമവത്സുതാ . .7 1 . .
ദേവരാജസ്തഥാ ശക്രോ ഹൃഷ്ടാ ഗുഹമപൂജയൻ .
ഭഗവാനപി സംതുഷ്ടസ്തനയായ വരാൻ ദദൗ . .72 . .
യയൗ ചാപി ഗിരേഃ ശൃങ്ഗം ദിവ്യം ഹിമവതഃ ശുഭമ് .
സാർധം ഗുഹേന ദേവ്യാ ച മാതൄണാം ഗണനായകഃ ..73 . .
ക്രൗഞ്ചേന സഹിതാശ്ചാപി മേരുവിന്ധ്യാദയോചലാഃ .
ശക്രശ്ച സുരരാട് ദേവഃ സ്വാനി സദ്മാനി ഭേജിരേ . .74. .
ഏവമേതദ്യഥാ43 ക്രൗഞ്ചഃ ക്രൗഞ്ചസാരസവാസിനഃ .
ഗുഹേന ദാരിതഃ ശക്ത്യാ പശ്ചാച്ചൈവ44 കൃതോമരഃ 3175. .
ദൃശ്യതേ ചാപി45 തത് ക്രൗഞ്ചേ ക്ഷതം ശക്ത്യാചലോത്തമേ .
നൈകദൈവതസംവാസം യദഭൂദ്വിസ്തൃതം46 മഹത് ..76 ..
- - - - - - - - - -- - -
41. മാദിതഃ (?) . 42 തഥാസ്മാൻ - ക . 43 ഏതസ്മിന്നന്തരേ - ഘ . 44 പശ്ചാദുഭാഭ്യാം ച - ഘ. . 45 ദൃശ്യതേദ്യാപി (?) . 46 തദഭൂദ്വിസ്തൃതം - ക. .
- - - - - - - - - -- - -

ഏതത്തേ കഥിതം സർവം ക്രൗഞ്ചദാരണമദ്ഭുതമ് .

യ ഇമം ശൃണുയാന്മർത്ത്യഃ സർവപാപൈഃ സ മുച്യതേ47 . .77. .

വ്യാസ ഉവാച

ഭഗവൻ48 പരമേശാനോ മാതൃണാം നായകഃ കഥമ് .

കാ ഏതാ മാതരശ്ചാപി ശംസൈതത് പൃച്ഛതോ മമ . .78..

കഥം മാതൃഗണാ ജാതാഃ കിന്നിമിത്തമഥാപി ച .

കിംവീര്യാ കിംപ്രഭാവാശ്ച സംഭൂതാസ്തേ ഗണാഃ പ്രഭോ ..79..

കശ്ചാസാമാശ്രയോ യേന വർതന്തേ തദ്ഗണാഃ ശുഭാഃ .

കേന മൃഷ്ടാഃ സ്വയം വാപി ഏതദിച്ഛാമി വേദിതുമ് . .8.171.80 . .

സനത്കുമാര ഉവാച

അത്ര49 തേ വർത്തയിഷ്യാമി മാതൃണാമുദ്ഭവം ശുഭമ്50 .

പുരാ ഹി ഭഗവാൻ ബ്രഹ്മാ സൃഷ്ട്വേമാ വിവിധാഃ പ്രജാഃ . .81 . .

അവേക്ഷമാണഃ കാലേയ ചചാര വിബുധേശ്വരഃ .

സ കദാചിത് പ്രജാധ്യക്ഷഃ സംധ്യാകാല ഉപാഗതേ . .82..

ദേശം രമ്യം സമാസാദ്യ തീരേ പൂർവമഹോദധേഃ .

രമ്യേ ചകാര സംധ്യാം ഹി വർഷകോടിമതന്ദ്രിതഃ . .83 ..

കൃതസംധ്യസ്തതോ ദേവഃ കമലാസനസംസ്ഥിതഃ .

ചിന്തയാമാസ രമ്യോയം ദേശോ ദൃഷ്ടിമനോഹരഃ ..84. .

കരോമ്യത്ര51 പുരം രമ്യം സർവകാമസമന്വിതമ് .

ഇതി സംചിന്ത്യ സ വ്യാസ ഭഗവാൻ സർവസൃക് പ്രഭുഃ . .8 5..

തസ്മിൻ രമ്യേ പ്രദേശേ തു ചക്രേ പുരമനുത്തമമ് .

ലോഹിതാസിതസൗവർണൈഃ പ്രസ്തരൈശ്ശോമിതപ്രഭമ് ..86..

അട്ടാട്ടഹാസകൈശ്ചൈവ ഖാതകൈശ്ച സമന്വിതമ് .

ശൃങ്ഗാടകചതുഷ്കേണ ചതുഷ്പാദമിവ സ്ഥിതമ് . .87..

- - - - - - - - -- - -

47 പ്രമുച്യതേ -ക, അത്രാന്തരേധ്യായസമാപ്തിപുഷ്പികാവാക്യം ദൃശ്യതേ ഘ പുസ്തകേ . 48 ഭഗവാൻ - ക ഖ. . 49 ഹന്ത(?) . 50 ഇതിഹാസം പുരാതനം - ഘ. . 51 ആക്രാമ്യാത്ര - ഘ, .

- - - - - - - - -- - -

വപ്രഖാതകസംയുക്തൈർഗൃഹൈശ്ചാപി52 മഹാധനൈഃ53 .
മധ്യേ മന്ദാകിനീ വാപീ സരിദ്ദിവ്യാ മനോഹരാ ..88 . .
നലിനീവനസംഛന്നാ പ്രഹൃഷ്ടഖഗനാദിതാ54 .
തത് സൃഷ്ട്വാ തു പുരം ബ്രഹ്മാ സൗവർണം മണിഭൂഷിതമ് . .89 .
പ്രോവാച വചനം വ്യാസ പരമാദ്ഭുതമർഥവത് .
രമ്യേ പുരവരേ യേസ്മിൻ വത്സ്യന്തി സുകൃതാശിനഃ . .8.171.90 . .
അവധ്യാസ്തേ ജരാഹീനാസ്തേജോബലസമന്വിതാഃ .
ഭവിഷ്യന്തി മഹാഭാഗാ മത്പ്രസാദാന്ന സംശയഃ ..91 ..
തതഃ സ ഭഗവാന്ദേവ ഉവാച പുനരേവ ഹ .
അസ്മിന സദൈവ കാമാനാമിഷ്ടാനാം സുരസത്തമഃ . .9 2. .
ദേവോ വർഷതി കോടിം വൈ തേനാസ്മിൻ55 സുഖിനോ ജനാഃ .
ഏവം സ ഭഗവാനുക്ത്വാ ബ്രഹ്മാ ലോകപിതാമഹഃ .
അഗച്ഛത് സ്വസഭാം ദിവ്യാം നൈകസിദ്ധനിഷേവിതാമ് ..93 . .
തസ്മിൻ ഗതേ തതോ വ്യാസ അസുരൈർദൈത്യഭാഷിതൈഃ (?) .
അധിഷ്ഠിതം പുരം തദ്വൈ സർവൈർബ്രാഹ്മണകംടകൈഃ . .94. .
യേഷാം പതിരസുക്രോധഃ സർവശസ്ത്രഭൃതാം വരഃ .
ബ്രഹ്മഹാ യജ്ഞഹാ വിപ്ര ദേവാന്തകസുരാന്തകഃ56 ..95..
സിംഹനാദോ ഭീമനാദോ മദ ഇത്യേവമാദയഃ .
അഥ ദൈത്യാഃ സമാഗമ്യ ഹൈമകുണ്ഡപുരസ്സരാഃ .
തസ്മിൻപുരവരേ സ്ഥിത്വാ പീഡാം57 ചക്രുരനേകശഃ58 . .96. .
ദ്വേഷ്ടാരോ ജഗതസ്തേ ഹി ജഘ്നുർവിപ്രാൻ സഹസ്രശഃ .
യജ്ഞഹോമാദികാശ്ഛിന്നാഃ ക്രിയാസ്തൈരസുരാധമൈഃ ..97 ..
താനേവംകാരിണോ ജ്ഞാത്വാ സർവ ഏവ ദിവൗകസഃ .
ബ്രഹ്മലോകമഥാഭ്യേത്യ സർവമശ്രാവയൻ വിഭോഃ .98. .
വചോ ദിവൗകസാം ശ്രുത്വാ ജ്ഞാത്വാ ദൈത്യവിചേഷ്ടിതമ് .
നൈതച്ഛക്യം മയേത്യുക്ത്വാ ബ്രഹ്മാ സാർധം സുരോത്തമൈഃ ..99. .
- - - - - - - - -- - -
52 ഗ്രഹൈശ്ചാപി - ഘ. . 53 ..വരൈ - ഘ. . 54 പ്രകൃഷ്ടഖഗനന്ദിതാ - ഖ. . 55

തേനാസ്മി - ഘ. . 56 സുരാന്തകൗ (?) . 57 ക്രീഡാ (?) . 58 ... ശ്ചക്രുരനേകശഃ - ക. .

- - - - - - - - - -- - -

924

ആജഗാമ ഭവം ദ്രഷ്ടും രമ്യം ഹിമഗിരേർവനമ്59 .

യത്ര ഗൗരീ തപസ്തേപേ ഭർതും ദേഹാർധധാരിണീ . . 8.171.100 . .

പ്രവിഷ്ടാസ്തത്ര തേ ദേവാ ബ്രഹ്മാദ്യാഃ സർവ ഏവ ഹി .

സ്ത്രിയ ഏവാഭവൻ തൂർണം പാർവത്യാസ്തപസോ ബലാത് . .1 01 ..

തതസ്താൻ ദേവദേവേശഃ സ്ത്രീഭൂതാൻ ഹി സുരോത്തമാൻ .

കിമർഥമാഗതാ യൂയമിതി പപ്രച്ഛ ശൂലധൃക് . .1 02 . .

തതസ്തേ സഹിതാഃ സർവേ പൂർവം ദൈത്യവിമർദനമ് .

നിവേദ്യ ശമ്ഭവേ പശ്ചാത് കൃച്ഛ്രം സ്ത്രീഭാവമാത്മനഃ . . 103 ..

യഥൈവം പുരുഷാഃ പൂർവ ഭവാമ ഇതി തേബ്രുവൻ .

താനുവാചാഥ ദേവേശഃ സുരാൻ സ്ത്രീഭാവമാഗതാന . . 1 04..

യാത യൂയം സുരാഃ സർവേ സ്ത്രിയോ ഭൂത്വാസുരാന്തികമ് .

സ്ത്രീണാമേവ ഹി തേ വധ്യാ ദാനവാ ബലദർപിതാഃ . . 10 5..

തനൂർമൂർത്തിമതീഃ കൃത്വാ പരതോ മാതരഃ ശുഭാഃ .

യൈ60 യ ഏവ യഥാ പൂർവം ഭവിഷ്യഥ സുരോത്തമാഃ . . 106 ..

അഥ ഭൂയഃ പ്രണമ്യേശം ദേവതാ ഇദമബ്രുവൻ .

ആത്മനോപി തനും ദേവ കുരു മൂർത്തിമതീം സ്ത്രിയമ് . . 1 07. .

യയാ സാർധം ബലാദ് ദൈത്യാൻ ഹംസ്യാമഃ പരമേശ്വര .

തതോ ദേവോസൃജദ്ദേവീം രുദ്രാണീം മാതരം ശുഭാമ് ..1 08. .

വികൃതം രൂപമാസ്ഥായ ദ്വിതീയാമപി മാതരമ് .

നാമ്നാ തു ബഹുമാംസാന്താം ജഗത്സംഹാരരൂപിണീമ് .. 10 9. .

നിയോഗാദ് ദേവദേവസ്യ തതോ വിഷ്ണുരപി പ്രഭുഃ .

മാതരാവസൃജദ് ദ്വേ തു വാരാഹീം വൈഷ്ണവീമപി .

അഭൂത് പിതാമഹാദ് ബ്രാഹ്മീ ശർവാണീ ശങ്കരാദപി . . 8.171.110 . .

കൗമാരീ ഷഡ്മുഖാച്ചാപി വിഷ്ണോരപി ച വൈഷ്ണവീ .

വാരാഹീ മാധവാദ് ദേവീ മാഹേന്ദ്രീ ച പുരന്ദരാത് . . 111 . .

- - - - - - - - - -- - -

59 ര്വരമ് - ക. . 60 യ - ക. .

- - - - - - - - --- - -

925

സർവതേജോമയോ ദേവീ മാതൃണാം പ്രവരാ ശുഭാ .

ബഹുമാംസാ മഹാവിദ്യാ ബഭൂവ വൃഷഭധ്വജാത് . . 112 . .

സർവാസാം61 ദേവതാനാം ച ദേഹേഭ്യോ മാതരഃ ശുഭാഃ .

സ്വരൂപബലധാരിണ്യോ നിർജഗ്മുർദൈത്യനാശനാഃ . . 1 രോ 3 . .

വായവ്യാ62 വാരുണീ യാമ്യാ കൗബേരീ ച മഹാബലാഃ .

മഹാകാലീ തഥാഗ്നേയീ അന്യാശ്ചൈവ സഹസ്രശഃ . . 114 . .

താ ഗത്വാ തത്പുരം രമ്യം ദൈത്യാൻ ഭീമപരാക്രമാൻ .

ജഘ്നുർബഹുവിധം ദേവ്യോ ഘോരനാദൈർവിഭീഷണൈഃ . . 11 5. .

ദൈത്യഹീനം ച തച്ചക്രുഃ പുരാഗ്ര്യം ഹേമഭൂഷിതമ് .

അഥ ദൈത്യൈർഹതൈസ്സവൈർദേവദേവ ഉമാപതിഃ63 . . 116 . .

ആജഗാമ പ്രദേശം തം മാതൃണാം വരദിത്സയാ .

താൻ ദൃഷ്ടവാ നിഹതാൻസർവാൻ ദൈത്യാനമരവിദ്വിഷഃ64 . . 1 17. .

പരിതുഷ്ടസ്തദാ താസാം വരാൻപ്രാദാദ് വൃഷധ്വജഃ .

ജഗതോ മാതരോ യൂയം മാതൃഭൂതാ ഭവിഷ്യഥഃ . . 118 . .

യുഷ്മാകം യേ ഭവിഷ്യന്തി ഭക്താഃ പുരുഷപുംഗവാഃ .

സ്ത്രിയൗ വാപി മഹാഭാഗാ ന താൻ ഹിംസന്തി ഹിംസകാഃ . . 11 9. .

മൃതാ മമ ഗണാശ്ചാപി ഭവിഷ്യന്ത്യജരാമരാഃ .

ഭവതീനാമിദം സ്ഥാനം കോടീവർഷമിതി ശ്രുതമ് . . 8.171.120 . .

ഭവിഷ്യതി ജഗത്ഖ്യാതം സർവപാപപ്രമോചനമ് .

അഹം ഹേതുർഹി യുഷ്മാകം യസ്മാത് സൃഷ്ടാ മയൈവ ച . . 121 . .

ഹേതുകേശ്വരനാമ്നാഹം65 സ്ഥാസ്യാമ്യത്ര വരപ്രദഃ .

യുഷ്മാഭിഃ സഹ വത്സ്യാമി നായകത്വം വ്യവസ്ഥിതഃ . . 122 . .

യസ്തു യുഷ്മാന്മയാ സാർധം വിധിവത് പൂജയിഷ്യതി .

സർവപാപവിമുക്താത്മാ സ പരാം ഗതിമാപ്സ്യതി . . 123 . .

ദാനവാ നിഹതാ യസ്മാച്ഛൂലേന ബഹുമാംസയാ .

ശൂലകുണ്ഡമിദം നാമ്നാ ഖ്യാതം തീർഥം ഭവിഷ്യതി . . 1 24. .

- - - - - - - - - -- - -

61-. സർവേഷാം ക ഖ .. 62 വാഥവാ (?) . 63 ദേവദേവമുമാപതിമ് - ക . 64 ... വിദ്വിഷാൻ - ക. .

- - - - - - - - - -- - -

926

ഇഹ ശൂലോദകം പീത്വാ ബഹുമാംസാം പ്രണമ്യ ച .

അധൃഷ്യഃ സർവഹിംസ്രാണാം ഭവിഷ്യതി നരോത്തമഃ .. 1 25..

പ്രതികൂലേതി വിഖ്യാതാ രമ്യാ മന്ദാകിനീ നദീ .

രുധിരൗഘവതീ സേഹ ഭവതീനാം ഭവിഷ്യതി . . 1 26..

അഹം ബ്രഹ്മാ ച വിഷ്ണുശ്ച ഋഷയശ്ച തപോധനാഃ .

മാതൃതന്ത്രാണി ദിവ്യാനി മാതൃയജ്ഞവിധിം പരമ് . . 1 27..

പുണ്യാനി പ്രകരിഷ്യാമോ യജനം യൈരവാപ്സ്യഥ .

ബ്രാഹ്മം (?) സ്വായംഭുവം ചൈവ കൗമാരം യാമലം തഥാ 1 28..

സാരസ്വതം സ ഗാന്ധാരമൈശാനം നന്ദിയാമലമ് .

തന്ത്രാണ്യേതാനി യുഷ്മാകം തഥാന്യാനി സഹസ്രശഃ . . 129 . .

ഭവിഷ്യന്തി നരാ യൈസ്തു യുഷ്മാൻ യക്ഷ്യന്തി ഭക്തിതഃ .

നരാണാം യജമാനാനാം വരാൻ യൂയം പ്രദാസ്യഥ . .8.171.1 30 ..

ദിവ്യസിദ്ധിപ്രദാ ദേവ്യോ ദിവ്യയോഗാ ഭവിഷ്യഥ .

യാശ്ച നാര്യഃ സദാ യുഷ്മാൻ യക്ഷ്യന്തേ സരഹസ്യതഃ . . 131 . .

യോഗേശ്വര്യോ ഭവിഷ്യന്തി രാമാ ദിവ്യപരാക്രമാഃ .

ഛഗലഃ കുമ്ഭകർണശ്ച മദീയൗ ഗണനായകൗ . . 13 2. .

യുഷ്മാകം ദ്വാരപാലത്വേ സ്ഥാസ്യതസ്തൗ മമാജ്ഞയാ .

കോടീവർഷമിദം സ്ഥാനം മാതൄണാം പ്രിയമുത്തമമ് .. 133 . .

ശ്മശാനം പ്രവരം ദിവ്യം ഭവിഷ്യതി സുഖപ്രദമ് .

വരാനേവം ഹി ���ല്ലബ്ധ്വാ മാതരോ ലോകമാതരഃ .. 1 34. .

ഭക്ത്യാ പ്രണമ്യ ദേവേശം മുമുദുർഭൃശമർദ്ദിതാഃ .

തതഃപ്രഭൃതി താഃ സർവാഃ സഹിതാഃ ശശിമൗലിനാ . . 13 5. .

കോടീവർഷേ66 വസന്തി സ്മ സർവലോകാഭയപ്രദാഃ67 .

ഏവം സ ഭഗവാൻ ദേവോ മാതൄണാം ഗണനായകഃ .

അഭവച്ഛങ്കരോ വ്യാസ യന്മാം ത്വം പൃഷ്ടവാനസി . . 13 6. .

- - - - - - - -- - - -

66 കൗടീവർഷം - ക. ഖ. . 67 സർവലോകഭയപ്രദാഃ - ക .

- - - - - - - -- - - -

927

ഉത്പത്തിമേതാം ജഗതീശ്വരീണാം68 ബ്രഹ്മേന്ദ്രശക്രാനിലവന്ദിതാനാമ് .
പഠേന്മനുഷ്യഃ ശൃണുയാച്ച നിത്യം യഃ സ്വർഗലോകം സ മൃതോ ലഭേത .. 1 37. .
ഇതി സ്കന്ദപുരാണേ ഏകസപ്തത്യധികശതതമോധ്യായഃ 171

172

സനത്കുമാര ഉവാച
ശക്രേണ ഗിരയഃ പൂർവം ഛിന്നപക്ഷാ യഥാ കൃതാഃ .
തത് പ്രവക്ഷ്യാമി തേ വ്യാസ ശൃണു സർവമശേഷതഃ . .1 . .
പുരാ സിംഹവപുഃ കൃത്വാ വിഷ്ണുനാ പരമൗജസാ .
ദൈത്യദാനവനാഥേ തു ഹിരണ്യകശിപൗ ഹതേ . .2 ..
പ്രഹ്രാദസ്തത്സുതോ ദൈത്യോ വിഷ്ണും പ്രതി ചുകോപ ഹ .
ഹതേ പിതരി സ ശ്രീമാൻ മഹാദൈത്യപതീശ്വരഃ ..3 ..
ബഹൂന്യബ്ദസഹസ്രാണി ചകാരോഗ്രം മഹാതപഃ .
അഥ ദേവശ്ചതുർവക്ത്രസ്തുഷ്ടസ്തമസുരാധിപമ് . .4. .
പ്രോവാച സ്വയമാഗത്യ വരദോസ്മീതി സാദരമ് .
പ്രണമ്യോവാച വരദമിദം ബ്രഹ്മാണമാഗതമ്1 . .5 . .
പ്രഹ്ലാദോ മന്യുതപ്താങ്ഗഃ പിതുർവധമനുസ്മരൻ .
ഭഗവൻ യദി തുഷ്ടോസി വരദശ്ച സമാഗതഃ . .6..
രാജാനം ഹതവാൻ വിഷ്ണുഃ പിതരം മമ മായയാ .
സംഗ്രാമേ തമഹം വിഷ്ണും യഥാ ഹന്യാം തഥാ കുരു . .7..
തമുവാച തതോ ബ്രഹ്മാ പ്രഹ്ലാദമസുരോത്തമമ് .
അജയ്യഃ സമരേ വിഷ്ണുരവധ്യശ്ച സുരാസുരൈഃ ..8..
പ്രസാദാദ്ദേവദേവസ്യ ജഗത്സ്രഷ്ടുരുമാപതേഃ .
നൈഷ ശക്യോ മയാ ദാതും വരസ്തുഭ്യം മഹാസുര . .9 ..

- - - - - - - -- - - -

68 ജഗതീശ്വരാണാം ക .

1 പ്രണമ്യ തമുവാചേദം വരദം ബ്രഹ്മമാഗമതമ് - ക. .

- - - - - - - - -- - -

അന്യം വൃണു[2] യഥേഷ്ടം ത്വം വരം യാവദ്ദദാമി[3] തേ .
ചിന്തയിത്വാ തതോ ഭൂയോ മഹാബുദ്ധിർമഹാസുരഃ . . 8.172.10 . .
പ്രോവാച[4] വചനം ദേവം കമലാസനസംസ്ഥിതമ് .
അജയ്യോ യദ്യവധ്യശ്ച സ വിഷ്ണുർദേവസത്തമഃ[5] . . 11 . .
തസ്യ വിഷ്ണോസ്തതോ ദേവ ശക്രസ്യാന്യസ്യ വാ രിപോഃ .
അവധ്യോഹമജയ്യശ്ച സംഭവേയം തവാജ്ഞയാ . . 12 ..
ഏവമസ്ത്വിതി തം ബ്രഹ്മാ പ്രോച്യ ദാനവസത്തമ .
ദിവ്യപദ്മാസനോ ദേവസ്തത്രൈവാന്തരധീയത . . 13 . .
പ്രഹ്ലാദോപി വരം[7] ലബ്ധ്വാ ബ്രഹ്മണഃ പരമാദ്ഭുതമ് .
പശ്ചിമസ്യോദധേസ്തീരേ തസ്ഥൗ ചിന്താകുലേന്ദ്രിയഃ . .14..
കഥം ഹന്യാമഹം വിഷ്ണും ശക്രം ചൈവ ശതക്രതുമ് .
ഏവം ചിന്തയതസ്തസ്യ പ്രഹ്ലാദസ്യ സുരദ്വിഷഃ .. 1 5..
സർവശൈലാധിപഃ ശ്രീ□□□ശ്ചക്രമൻ ഹിമവാൻ ഗിരിഃ .
ദ്വാഭ്യാമുത്പത്യ പക്ഷാഭ്യാമാജഗാമ വിയച്ചരഃ .. 1 6. .
പുരാ ഹി ഗിരയോ വ്യാസ ആസൻ പക്ഷസമന്വിതാഃ .
ദിവ്യാ വിയദ്ഗമാഃ സർവേ സർവലോകചരാസ്തഥാ . . 17..
തമാഗതമഥോ ദൃഷ്ട്വാ പ്രഹ്രാദോ ഹിമവദ്ഗിരിമ് .
പ്രാഹേദം വചനം പ്രീതഃ കൃത്വാ സ്വാഗതമാദിതഃ .. 18 ..
കശ്യപസ്യ[9] വയം പൗത്രാ ദൈത്യാ ഗിരിവരാധിപ .
ഭവന്തോപി[10] സുതാസ്തസ്യ ദേവാ അപി മഹാഗിരേ[11] ..1 9. .
അസ്മാകം ഭവതാം ചൈവ ഏകസ്മാത് സംഭവോ ഗിരേ[12] .
ദേവതാ ഭ്രാതരോ[13] ഭൂത്വാ അസ്മാകം ദേവതാശ്ച[14] ഹി . .8.172.20 ..
അവമന്യാസുരാനസ്മാൻ രാജ്യം കുർവന്തി ദർപിതാഃ .
വയം യൂയം ച സംഗത്യ ജിത്വാ ദേവാനശേഷതഃ .
ത്രൈലോക്യം സർവമാക്രമ്യ രാജ്യം കുർമോ[15] മഹാഗിരേ ..21 . .

- - - - - - - - - -- - - -

2 അന്യദ് വൃണു - ക. . 3 വരം ദൈത്യ ദദാമി - ഖ, ദദാനി - ക. . 4 ഉവാച - ഖ . 5 ദേവസത്തമ - ഖ. . 6 ദാനവസത്തമഃ - ക.,. മ - ഖ. . 7 വരാൻ - ഖ. . 8 പ്രീതോ ദത്ത്വാ - ക. . 9 കാസ്യപസ്യ - ക . 10 ഭവതോപി - ക ഖ. . 11 മഹാമുനേ - ക. . 12 മുനേ - ക. . 13 ഭ്രാതരോ ദേവതാ - ക. ഖ. . 14 ദേവതാഞ്ച - ക. ഖ. . 15 കുർമ - ഖ. .

- - - - - - - - - -- - - -

ദേവാനാം16 യജനം യേഷു ഹൂയന്തേ യേഷു ചാഗ്നയഃ .
പ്രീയന്തേ ദേവതാ യേഷു ദേ���സ്താനചലേശ്വര . .2 2..
സഹിതഃ സർവശൈലൈസ്ത്വമാക്രമ്യ ത്വരിതം ജഹി .
ഇജ്യാഹീനാൻ തതോ ദേവാൻ സുഖം ഹംസ്യാമ നിർവൃതാഃ .. 23 . .
ഇത്യുക്തോ ദൈത്യരാജേന ഹിമവാനചലോത്തമഃ .
നൈതദ്യുക്തമിതി പ്രാഹ സാശങ്കോ ദാനവാധിപമ് . .24. .
പുനരേവ തതഃ പ്രാഹ ഹിമവന്തം മഹാസുരഃ .
മത്തോ യുക്തം പരം17 ത്വം ചേദ്യദി വേത്സി നഗാധിപ .. 25 ..
ഏഷ ത്വാം സഹിതം ശൈലേർനേഷ്യാമി നിധനം സമമ് .
അപ്രമത്തസ്തദാ തിഷ്ഠ18 യാവത്ത്വാം ഹന്മി പർവത . .26 . .
ദൈത്യരാജം തതഃ ക്രുദ്ധം ദൃഷ്ട്വാ പർവതസത്തമഃ .
കരോമ്യേവമിതി പ്രാഹ തതോ ദൈത്യസ്തുതോഷ സഃ19 . . 27..
അഥ ശൈലൈസ്തദാ സാർധം ഹിമവാനചലോത്തമഃ .
പ്രഹ്ലാദസ്യ വചഃ ശ്രുത്വാ20 ചക്രേ ദേശോപമർദനമ് . .28. .
പിതൃദേവാത്മികാഃ സർവാ യജ്ഞഹോമാദികാഃ ക്രിയാഃ21 .
വർതന്തേ യേഷു ദേശേഷു ഗിരയസ്താൻ സമാക്രമന . .29 ..
അഥോത്സന്നേഷു ദേശേഷു നാരദോ മുനിസത്തമഃ .
ശക്രായാശ്രാവയത്22 സർവം പർവതാനാം വ്യതിക്രമമ് ..8.172.3 0 . .
തച്ഛ്രുത്വാ ക്രോധസന്തപ്തോ ദേവരാജഃ ശതക്രതുഃ .
സമാഗമ്യാചലാൻ പ്രാഹ കിമേതദിതി മന്യുമാൻ 31 .
അഥോചുർഗിരയോ വ്യാസ ക്രുദ്ധം ദേവഗണാധിപമ് .
പ്രഹ്ലാദസ്യ ഭയാദ്ദേവ മഹാദൈത്യപതേർവയമ് . . 32 . .

ഇമം വ്യതിക്രമം പ്രാപ്താ ന23 ദോഷോ നഃ കഥഞ്ചന .
അഥ ചേന്മന്യസേ ദോഷമസ്മാകമമരാധിപ . .3 3 ..
- - - - - - - - - -- - -
16 ദേവതാം - ക. . 17 വരം - ക., യുക്തവരം - ഖ. . 18 തതസ്തിഷ്ഠ - ഖ. . 19 ഹ - ഖ. . 20 സർവം - ഖ. . 21 യജ്ഞഹോമാദികക്രിയാഃ - ക. . 22 ശക്രമശ്രാവയത് - ക. . 23 ഹ - ഖ. .
- - - - - - - - - -- - -

പ്രഹ്രാദാന്തിക്രമാഗച്ഛ പ്രയാമ സഹിതാ ദ്രുതമ് .
തേനേദം കാരിതം സർവം യജ്ഞദേശോപമർദനമ്24 .
ദൈത്യരാജേന ബലിനാ യുഷ്മദപ്രിയലിപ്സയാ . .3 4. .
നാപരാധോയമസ്മാകം25 തഥാ ത്വം വിദ്ധി ദേവപ .
താനേവ ബ്രുവതഃ ശക്രഃ സുതരാം മന്യുമാൻ ഗിരീൻ . . 35. .
പക്ഷഹീനാൻ തദാ ചക്രേ ക്ഷിപ്ത്വാ വജ്രം പുനഃപുനഃ .
ഹീനപക്ഷാസ്തതസ്തേ തു സർവ ഏവാചലേശ്വരാഃ . . 36 . .
പേതുർമഹീതലേ വ്യാസ ഛിന്നപക്ഷാഃ ഖഗാ ഇവ .
അഥ ദൈത്യപതിഃ ശ്രുത്വാ പ്രഹ്രാദോസുരപുങ്ഗവഃ . .37..
പക്ഷച്ഛേദം നഗേന്ദ്രാണാം ഭൃശം ചുക്രോധ പീഡിതഃ26 .
കിങ്കരോമീതി സംചിന്ത്യ ചിരം ദൈത്യഗണാധിപഃ . .38. .
വദര്യാശ്രമമാഗത്യ ദദർശ27 വിഷ്ണുമാസ്ഥിതമ് .
തസ്യാസീത് സുമഹദ്യുദ്ധം വിഷ്ണുനാ സാർധമദ്ഭുതമ് ..3 9..
ന ശശാക ച തം28 വിഷ്ണുർജേതും പ്രഹ്ലാദമോജസാ .
തയോര്യുദ്ധമഭൂദ് ഘോരം ദിവ്യമബ്ദശതം പുരാ ..8.172.40 ..
ആത്മാനം വേദ ഹീനം ച വിഷ്ണുഃ പ്രഹ്ലാദദാനവാത് .
സോഭിയുക്തസ്തദാ യുദ്ധേ വിഷ്ണുഃ പരമധർമവിത് ..41 ..
അശക്തോ ദാനവം ജേതും മന്യുമാനഭവത് പ്രഭുഃ .
അഥ ധ്യാത്വാ മഹാദേവം പ്രണമ്യ ച പുനഃ പുനഃ . .42. .
സസ്മാര പര - - - - - - - - - - - .
- - - - - - - - - - - - പിനാകിനഃ . .43 . .

അവധ്യത്വമജയ്യത്വം സർവലോകനിവാസിഭിഃ .
പ്രസാദം തമനുസ്മൃത്യ ശൈവം വിഷ്ണുഃ സുരോത്തമഃ . .44..
മഹാസത്വബലോ ഭൂത്വാ ദൈത്യമഭ്യദ്രവദ് ബലീ .
ഹീയമാനമഥാത്മാനം ഹിണ്യകശിപോഃ സുതഃ . .45. .

- - - - - - - - -- - -

24 ദേശയജ്ഞോപമർദനമ് - ക. ഖ . 25 യഥാസ്മാകം - ക ഖ . 26 പി(പ്ര)ണ്ഡിതഃ - ക.
. 27 ദദൃശേ - ഖ. .

- - - - - - - - -- - -

931

ജ്ഞാത്വാ ച ബലിനം വിഷ്ണും യുദ്ധദേശാദപാക്രമത് .
അജിതം വിഷ്ണുനാത്മാനം ശിവതേജോവിമോഹിതഃ . .46 . .
പ്രഹ്രാദോ ജിതമാത്മാനം29 ബുബുധേ ദാനവേശ്വരഃ .
ബ്രഹ്മണോപി വരം ലബ്ധ്വാ അജയയ്യത്വമഥാത്മനഃ . .47..
ജിതമേവ തദാത്മാനമമന്യത മഹാസുരഃ .
പ്രഹ്രാദാസുരസംഗ്രാമം ഘോരം ദേവഭയംകരമ് . .48. .
അഭൂദബ്ദശതം ദിവ്യം വിഷ്ണുനാ സാർധമദ്ഭുതമ് .
ന ശ്രുതേന ന വീര്യേണ ന ശൗര്യേണ ന തേജസാ . .49..
ന ബുദ്ധ്യാ ന ച ധർമേണ പ്രഹ്രാദസദൃശോസുരഃ .
ഹിരണ്യകശിപുർനാസീദ്രാജാ തത്സദൃശോ മഹാൻ . .8.172.50 . .
നാന്ധകോ ന ഹിരണ്യാക്ഷഃ പ്രഹ്ലാദസദൃശോ ബലേ .
ഭൃഗുശാപാത് കിലായാതോ ദൈത്യത്വം വിഷ്ണുരേവ സഃ ..51 . .
ശൗര്യേണ സ്പൃഹയന്തി സ്മ ശ്രുതേന വിനയേന ച .
ദിവൗകസോപി സംസിദ്ധാഃ പ്രഹ്രാദസ്യ മഹാത്മനഃ . .52. .
നാഭവംസ്തസ്യ രാജ്യേ തു ദുഃഖശോകാന്വിതാഃ പ്രജാഃ .
ഏവം സ ദാനവശ്രേഷ്ഠഃ കൃത്വാ യുദ്ധം തു വിഷ്ണുനാ . .53 ..
പശ്ചാത്താപോപതപ്താങ്ഗോ വിഷയേഭ്യോ ഗതസ്പൃഹഃ .
വരദാനമനിത്യം തജ് ജ്ഞാത്വാ ച തപസഃ ഫലമ് ..54. .
നിഃസ്പൃഹഃ സർവകാര്യേഷു വിഷയേപ്സാവിവർജിതഃ .
സർവസന്ന്യസ്തകർമാ തു30 ധ്യാനാഭ്യാസപരായണഃ . .56 ..

പ്രവവ്രാജ മഹാദൈത്യഃ ശമേപ്സുർമോക്ഷസിദ്ധയേ .
പുനരാവർതകം ജന്മ ബുദ്ധ്വാ ചാനിത്യതാ പരാമ് ..57. .
കഷ്ടം രാജ്യമിതി ജ്ഞാത്വാ പ്രഹ്രാദഃ പരമാർഥവിത് .
അഭിഷിച്യ സുതം രാജ്യേ ദിതിജാനാം31 വിരോചനമ് ..5 8 ..
ദൈത്യദാനവരാജാനം കൃത്വാ തമസുരേശ്വരമ് .
മോക്ഷസിദ്ധിം പരാമിച്ഛൻ പ്രവ്രജ്യാകൃതനിശ്ചയഃ . .59. .
- - - - - - - -- - - -
29 ജിതമിത്യേവ - ക. . 30 സന്ന്യസ്തസർവകമാ തു (?) . 31 ദിതിജാതാം (തം?) - ക. .
- - - - - - - -- - - -

932
വരം തത്ത്വമഥാന്വേഷ്ടും ഗുണാതീതമജം ശിവമ് .
സാക്ഷാദ് ഭഗവതഃ ശിഷ്യം32 കപിലസ്യാസുരിം മുനിമ് ..8.172.60 ..
ശിഷ്യത്വേനോപസംഗമ്യ മോക്ഷവിദ്യാമവാപ്തവാൻ33 .
പ്രകൃതീനാം പരം തത്ത്വം വികാരാണാം പരം തഥാ .. 61 ..
ക്ഷേത്രജ്ഞം പുരുഷം ജ്ഞാത്വാ ഭോക്താരം ഭോക്തൃവർജിതമ് .
മോക്ഷവിദ്യാപരാർഥജ്ഞഃ സാംഖ്യസിദ്ധാന്തപാരഗഃ . .62 ..
സിദ്ധഃ പഞ്ചശിഖോ നാമ്നാ സോഭവന്മുനിസത്തമ34 .
സ യോഗം35 പരമം ലബ്ധ്വാ സാംഖ്യാചാര്യോ മഹാമുനിഃ .
ദുഃഖത്രയവിനിർമുക്തഃ പ്രാപ്തവാൻ പദമവ്യയമ് . .63 ..
ശ്രീമാനേവം ത്രിഭുവനരിപുർദൈത്യരാജോ മഹാത്മാ
കൃത്വാ വൈരം വിബുധഗുരുണാ വിഷ്ണുനാ ദീർഘകാലമ് .
സിദ്ധഃ പശ്ചാജ്ജഗദഭയദഃ പ്രാപ്തയോഗശ്ച ഭൂത്വാ
മുക്തഃ പശ്ചാത്36 സ പദമമൃതം37 ബ്രഹ്മ ചാദ്യം ഹ്യവാപ . .64..
ക്ഷേത്രജ്ഞബോദ്ധാ ഗുണവിപ്രയുക്തോ38 ദുഃഖൈർവിഹീനോ ഭവപാശബന്ധൈഃ .
താമിസ്രമോഹപ്രതിബന്ധമുക്തോ39 യോഗേശ്വരോസൗ ദിതിജാധിപോഭൂത് ..65. .
ഏവം [illegible]ശ്ഛരിന്നപ[illegible]സ്തു ഗിരീൻ സർവാൻ പുരന്ദരഃ .
പ്രചകാര മുനിശ്രേഷ്ഠ പ്രാക് പൃഷ്ടോ യദഹം ത്വയാ ..6 6..
ഇതി സ്കന്ദപുരാണേ പ്രഹ്രാദചരിതേ പർവതപക്ഷച്ഛേദോനാമാ

ദ്വിസപ്തത്യധികശതതമോധ്യായഃ40 172 173

വ്യാസ ഉവാച
നഗേന്ദ്രോ ജീവിതേ ക്രൗഞ്ചേ തോഷിതേ ച സുരൈർഗുഹേ .
യാതോ1 ഹിമവതഃ ശൃങ്ഗം പാർവത്യാ സഹിതോ ഹരഃ . .1 ..
കിമന്യദകരോദ്ദേവഃ കിം ചൈനം പ്രാഹ പാർവതീ .
ഏതത് കഥയ വിപ്രേന്ദ്ര ന തൃപ്തിഃ ശൃണ്വതോ ഹി മേ . . 2 ..
- - - - - - - - -- - -
32 സിദ്ധം - ഖ . 3 മവാപ്നുയാത് - ക. . 34 മുനിസത്തമഃ - ക. . 35 സംയോഗ. - ക . 36 ശാന്തം - ക. . 37 പരമമൃദുതാ (?) - ഖ. . 38 വിപ്രമുക്തോ - ക- . 39 പ്രതിബദ്ധമുക്തോ - ഖ. . 40 220 - ഖ. . 1 തയാ - ക., യാത്വാ - ഷ .
- - - - - - - - -- - -

സൂത ഉവാച ഏവമുക്തോ മുനീന്ദ്രേണ ബ്രഹ്മണസ്തനയോവ്യയഃ .
ഋഷിഃ പരമയോഗീശഃ കഥയാമാസ തത്ത്വതഃ . . 3 . .
പ്രയാതേ ഹിമവച്ഛൃങ്ഗം ദേവദേവേ സഹോമയാ .
ബഭാഷേ ഗിരിജാ ദേവം പ്രണമ്യ പരമേശ്വരമ് . .4. .
ഉഞ്ഛവൃത്തേർഹിരണ്യസ്യ2 നൈമിശാരണ്യവാസിനഃ .
ശൗചേന തപസാ ഭക്ത്യാ യുക്തസ്യ ച ശമേന ഹി . .5. .
സ്വയമേവ പ്രയാതാഹം ദ്വിജം പൂജാം പ്രതീച്ഛിതുമ് .
മാഹാത്മ്യം തസ്യ തദ് ദൃഷ്ട്വാ ബ്രാഹ്മണസ്യ തപസ്വിനഃ . .6 ..
ഗതാഹം വിസ്മയം ദേവ ദ്വിജാഃ ശ്രേഷ്ഠതമാ ഇതി .
ദേവേഭ്യോപി ഗരീയാംസോ ബ്രഹ്മണാ ഇതി മേ മതിഃ .
ത്വത്തോഥ3 ശ്രോതുമിച്ഛാമി ദ്വിജമാഹാത്മ്യമുത്തമമ് ..7..
ദേവദേവ ഉവാച
ഏവമേതജ്ജഗദ്ധാത്രി സുരാസുരനമസ്കൃതേ .
ശ്രേഷ്ഠാസ്തപസ്വിനോ വിപ്രാ ദേവേഭ്യോപി ഗരീയസഃ4 . .8. .
മദീയാ യാഃ പ്രജാഃ5 സൃഷ്ടാഃ6 പ്രഥമാഃ പ്രഭവോ ഹ്യഹമ് .
രുദ്രാ ദ്വിജാതയഃ പൂർവം മയാ സൃഷ്ടാ മഹൗജസഃ . .9. .

മദീയാം മൃഷ്ടിമാലോക്യ ബ്രഹ്മണാപി സിസൃക്ഷുണാ .
ബ്രാഹ്മണാ മൂർധതഃ സൃഷ്ടാഃ പൂർവമേവ മഹാപ്രഭാഃ . . 8.173.10 . .
അഗ്രഭൂതോ7 ഹ്യഹം തേഷാം ദ്വിജശ്രേഷ്ഠസ്തദാഭവമ് .
തതസ്തേ8 മത്സഖാഃ9 സർവേ ബഭൂവുർവിപ്രസത്തമാഃ . . 11 ..
ഉത്തമൈഷാപരാ10 സൃഷ്ടിർബ്രാഹ്മണാഃ11 പരമേഷ്ഠിനഃ .
ധർമാദികം ചതുർവർണം സർവം തേഷു പ്രതിഷ്ഠിതമ് .. 12 . .
യജ്ജുഹ്വതി12 ഹവിർവിപ്രാസ്തേന തൃപ്യന്തി ദേവതാഃ .
ജഗത് പ്രതിഷ്ഠിതം സർവം ബ്രാഹ്മണാനാം13 ഹി തേജസാ . . 13 . .

- - - - - - - - -- - -

2 ഉഞ്ഛവൃത്തിർഹിരണ്യസ്യ - ഖ ടി. 3 തത്ത്വ?- - ഖ. . 4 ഗരീയാംസഃ (?) . 5 പുരാ - ക. . 6 സൃഷ്ട്വാ - ക. . 7 അഗ്രീഭൂതോ? - ക. . 8 തതതേ - ഖ . 9 മത്സമാഃ (മന്മയാഃ) - ഖ, 10 പുരാ - ഖ. . 11 ബ്രാഹ്മണം - ക . 12 ജുഹ്വന്തി - ക. ഖ. . 13 ബ്രാഹ്മണ്യേന (?) .

- - - - - - - - -- - -

മൃത്യുജന്മാപഹം യത്തന്മമ പാശുപതം വ്രതൻ .
ന വർണാഃ സാധയന്ത്യന്യേ മുക്ത്വാ ബ്രാഹ്മണസത്തമാൻ ..14. .
ലക്ഷണം സംപ്രവക്ഷ്യാമി ദ്വിജാതീനാമിദം ശൃണു .
ശൗചാർജവവിധാനം ച പ്രഭാവം കർമ ചൈവ ഹ . .1 5. .
ബ്രാഹ്മണസ്തു ഭവേജ്ജാത്യാ14 സംസ്കാരാദ് ദ്വിജ ഉച്യതേ .
വിദ്യയാ വിപ്രതാം യാതി ബ്രാഹ്മണ്യം ത്രിവിധം സ്മൃതമ് . . 16..
യശ്ച ജാത്യാ ഭവേദ് വിപ്രോ യശ്ച15 സ്യാദ് വേദപാരഗഃ .
തയോസ്ത്രാണേ വധേ ചാപി16 പുണ്യപാപേ17 സമേ18 സ്മൃതേ19 .. 17. .
ജാത്യാ ച യോ ഭവേദ്വിപ്രഃ സർവാഗമവിശാരദഃ20 .
തപശൗചസമായുക്തസ്ത്ര്യവദാതഃ സ ഉച്യതേ . . 18 . .
താദൃശം ഭോജയേച്ഛ്രാദ്ധേ ദൈവേ കർമണി വാപി21 യഃ .
അക്ഷയം തദ് ഭവേത് തസ്യ വ്യവദാതസ്യ തർപണാത് ..1 9..
വേദവിദ്യോ ഭവേദ്വിപ്രോ നിത്യം ഹോമപരായണഃ .
സോപി ശ്രേഷ്ഠഃ സ്മൃതോ ദേവി പൂജിതസ്താരയേത് കുലമ് ..8.173.20 ..
സർവഥാ ജാതിമാത്രേണ യോപി സ്യാദ് ബ്രാഹ്മണഃ ക്വചിത് .

സോപി ലോകഗുരുർദേവി പൂജിതഃ സ്വർഗദോ ഭവേത . .2 1 . .
അഗ്നിഹോത്രം തപോ യജ്ഞഃ ശൗചമാർജവമേവ ച .
സത്യം വേദപ്രസങ്ഗശ്ച ദ്വിജകർമ പരം സ്മൃതമ് . .22 ..
നാനൃതം ബ്രാഹ്മണോ ബ്രൂതേ ന ഹന്തി പ്രാണിനം ദ്വിജഃ .
ന സേവാം കുരുതേ വിപ്രോ ന ദ്വിജഃ പാപകൃദ്ഭവേത് .. 23 ..
ബ്രാഹ്മണശ്ച തപസ്വീ ച ന ജന്മ പുനരാപ്നുതേ .
വിദ്വദ്ബ്രാഹ്മണതാം ലബ്ധ്വാ കിന്ന ലബ്ധം ഹി ദേഹിനാ22 . . 24. .
മൂർത്തയോ യാഃ സ്മൃതാ ഹ്യഷ്ടാവർകസോമാദയോ മമ .
സർവാസ്താ നിവസന്തി സ്മ ബ്രാഹ്മണേ തപസൈധിതേ23 ..25..

- - - - - - - - -- - - -

14 ഭവേജ്ജന്മാത് - ക. . 15 യച്ച - ക. . 16 വാപി - ഖ. . 17 പുണ്യപാപൗ - ക ഖ . 18 സമൗ - ക- ഖ. . 19 സ്മൃതൗ - ക. ഖ. . 20 വിദേ(വ ച) വിശാരദഃ - ഖ . 21 ചാപി - ഖ . 22 ദേഹിനാമ് - ഖ. . 23 തപമധിതേ - ക. ഖ. .

- - - - - - - - -- - - -

935

ദ്വിജതേജോ ഹ്യവഷ്ടഭ്യ അമൃതം ഗാവ ഏവ ച .
പ്രഭവന്തി സദാ ദേവി വിപ്രാഃ ശ്രേഷ്ഠതമാസ്തതഃ ..26..
നാസാധ്യം24 വിദ്യതേ തേഷാം ദ്വിജാനാം പരമൗജസാമ് .
രുഷിതാസ്തേ25 പ്രസന്നാ വാ പ്രയച്ഛന്തി ശുഭാശുഭമ് . .27..
ദ്വിജാസ്തപസ്വിനോ യേ തു വേദവിദ്യാവിശാരദാഃ .
മുക്തിദാസ്തു26 ഭവേയുസ്തേ ദേവാനാമപി ദേവതാഃ . .28. .
അഹം പിതാമഹശ്ചൈവ തേഷാം യോനിദ്വയം27 സ്മൃതമ് .
മത്തഃ പൂർവം പ്രസൂതാസ്തേ തതോ ദേവി പിതാമഹാത് ..29..
ആവാം ഹേതൂ ദ്വിജാതീനാം പ്രകൃതിത്വാത് ത്വമേവ ച .
പ്രകൃതിസ്ത്വം സമാഖ്യാതാ പുരുഷഃ പരമോ ഹ്യഹമ് ..8.173.3 0 . .
ബ്രഹ്മവിഷ്ണൂ സ്മൃതൗ യൗ തൗ രജഃസത്വഗുണാത്മകൗ .
ആവാഭ്യാം തൗ പ്രജായേതേ സൃഷ്ടികാലേ പ്രജാപതീ . .31 ..
അഹം28 ഹ്യഗ്നിസ്തമോ വിഷ്ണുഃ സത്വം ബ്രഹ്മണി സംസ്ഥിതമ് .
രജസ്ത്വം വ്യാപിതം വിദ്ധി ഗുണഭൂതേഷു കർമസു ..3 2..

മോഹാത്മകോ സ്മൃതാവേതൗ തമോ രാഗസ്തഥൈവ ച .
സത്വം നാശയതേ തൗ ഹി സ ചാഗ്നേഃ29 സംപ്രജായതേ . .3 3 ..
വഹ്നിതേജാഃ സ്മൃതോ ഹ്യേതേ മഹാത്മാനോ ദ്വിജാതയഃ .
സർവതഃ പ്രഭവന്ത്യേതേ നാസ്തി തേഷാം നിവാരണമ് .. 34. .
ആർജവം സമതാം ചൈവ വിദ്ധി തേജോ ദ്വിജാതിഷു .
തപോവിദ്യാസമായുക്താദാർജവസ്തു വിശിഷ്യതേ ..3 5. .
അശാഠ്യം30 ഹന്തി പാപാനി സമതാ മോഹബന്ധനമ് .
ഉഭേപ്യേതേ നിഹന്തി സ്മ ആർജവം സേവിതം ദ്വിജൈഃ .. 3 6..
പുരാ ഭാഗീരഥീതീരേ ദ്വിജഃ പരമധർമവിത് .
നാമ്നാ ദാനരുചിർനാമ ഉഞ്ഛവൃത്തിർബഭൂവ ഹ ..37. .
സർവവിദ്യാവിനീതാത്മാ സർവഭൂതാഭയപ്രദഃ .
സഹ പത്ന്യാ ച മദ്ഭക്തോ വഹ്നിഹോമപരായണഃ ..38..

- - - - - - - - - - - -

24 നാസാദ്യം - ഖ. . 25 തുഷിതാസ്തേ - ക. . 26 വൃത്തിദാസ്തു - ക. . 27 യോനീദ്വയം - ക ഖ. . 28 അഹ - ക. . 29 തച്ചാഗ്നേഃ (?) . 30 അസാധ്യാം - ഖ. .

- - - - - - - - - - - -

അതിഥിം ഭോജയിത്വാ ച31 പൂർവം ദേവി യഥാഗതമ് .
ഷഷ്ഠേ കാലേ തതോശ്നാതി തസ്യേദം വ്രതമുത്തമമ് . .3 9 . .
അഥൈവം വർതമാനസ്യ ഭൂയാൻ കാലോ ജഗാമ ഹ .
അതിഥാവാഗതേ32 തസ്യ ന വികല്പഃ പ്രജായതേ . .8.173.40 ..
തപശൗചസമായുക്ത33 ആർജവൈകരതോ ദ്വിജഃ .
ബഭൂവാത്യർഥമർചിഷ്മാനർകാഗ്നീ ഇവ34 തേജസാ . .41 ..
തസ്യൈവം തപസോ35 വഹ്നിഃ പ്രീതസ്തുഷ്ടിമഗാത് പരാമ് .
ശുഭദിത്സുരഭൂച്ചാസ്യ സമീഹിതഫലപ്രദഃ . .42 . .
കദാചിദഥ കാലേന ഷഷ്ഠേ കാലേ സമാഗതേ .
ഹിമമേഘോൽബണേ ശീതേ ദുർദിനേ പര്യടൻ ദ്വിജഃ . .43 ..
നാപശ്യദതിഥിം കഞ്ചിദ്36 ബുഭുക്ഷോക്ലമവേദിതഃ .
യദാ നാസദിതസ്തേന ദിനാന്തേപ്യതിഥിഃ ക്വചിത് . .44..

അപ്രാശ്യൈവ തദാ കിഞ്ചിദുപവാസപരായണഃ .
ബഭൂവ ദ്വിജമുഖ്യോസൗ നാത്മവേദമചിന്തയത്37 . .45..
പത്ന്യപ്യസ്യ മഹാഭാഗാ പതിഭക്തിവ്രതേ രതാ .
യഥൈവാസ്യാഃ38 പതിശ്ചക്രേ തഥാ സാപ്യകരോത്തദാ ..46. .
ശീതക്ഷുദുപതപ്താങ്ഗോ നൈകദ്വന്ദ്വസമാവൃതഃ .
ക്ലേശേന മഹതാതീവ ഖിന്നോഭൂദ്ദേവി സ ദ്വിജഃ . .47..
ദ്വിതീയേഥ സമായാതേ ഷഷ്ഠേ കാലേ സ ഹ ദ്വിജഃ39 .
ശീതദുർദ്ദിനജാദ്ദോഷാന്നൈവാതിഥിമവൈക്ഷത40 . .48 . .
അഥാഗ്നിസ്തസ്യ41 തജ്ജ്ഞാത്വാ42 നിശ്ചയം പരമം മഹത് .
ശ്വപാകസദൃശം രൂപം വികൃതം കുത്സിതം ച ഹി43 ..49..
കൃത്വാ പാദപമൂലസ്ഥഃ44 പ്രദദൗ തസ്യ ദർശനമ് .
ക്ഷുധാർതോഥ സ വിപ്രേന്ദ്രഃ പര്യടന്നതിഥീപ്സയാ . .8.173.50 . .

- - - - - - - - -- - -

31 തു - ഖ . 32 അതിഥേരാഗമേ(?) . 33 തപസഃ ശൗചസംയുക്ത - ക. ഖ.. 34. .നർകാഗ്ന്യോരവി(ഗ്ന്യോരിവ? - ഖ. . 35 തപ(പ്യ)തോ (?) . 36 കിഞ്ചിദ് - ക. . 37 മന്നവേദമചിന്തയത് - ഖ. . 38 യഥൈവ ച - ഖ. . 39 സമാഗതേ - ക, മഹാദ്വിജഃ - ഖ. . 40 മവേക്ഷത - ക . 41 തഥാഗ്നിസ്തസ്യ - ക. ഖ . 82 തം ജ്ഞാത്വാ - ക. . 43 ബഹിഃ (?) . 44പാദമൂലസ്ഥോ - ക. ഖ. .

- - - - - - - - -- - -

അപശ്യദ് വൃക്ഷമൂലസ്ഥം ഘോരം വികൃതരൂപിണമ് .
ശ്വപാകം ശീതസംഖിന്നം നൈകവ്രണശതാങ്കിതമ്45 ..51 ..
ദുർദൃശം46 വൃദ്ധമാർത്തഞ്ച പ്രസ്രവത്കൃമിശോണിതമ് .
വിക്രോശന്തം ച താതേതി സോപശ്യദ് ദ്വിജസത്തമഃ ..52 . .
കൃപണം തമഥോ ദൃഷ്ട്വാ ശ്വപാകം ദ്വിജസത്തമഃ .
സമാശ്വസിഹി ഭദ്രേതി പ്രോവാച മധുരം വചഃ . .53 . .
ശീതാപനയനാർഥഞ്ച വഹ്നിമസ്യാനയദ് ദ്വിജഃ .
അഥ തം47 വഹ്നിസംസർഗാത് സമാശ്വസ്തമുവാച സഃ48 . .54..
ഏഹി ഭുംക്ഷ്വാതിഥിർമേ ത്വം49 ഭവ ഭദ്രേതി സാദരമ് .

തമുവാച തതോ50 ദീനം51 ശ്വപാകസ്തപസാം നിധിമ് ..55. .
ശ്വപാകോഹം ദ്വിജശ്രേഷ്ഠ മഹ്യമന്നമിഹൈവ ഹി .
കുത്സിതായ പ്രയച്ഛസ്വ യഥൈവ മൃഗപക്ഷിണാമ് .. 56 . .
നാഹം സംസ്കൃതമാഹർതും യോഗ്യോന്നമിതി ചാബ്രവീത് .
തമേവം വാദിനം ധ്യാനാജ്ജ്ഞാത്വാ52 വഹ്നിമുപസ്ഥിതമ് . .57. .
പ്രോവാച ദ്വിജശാർദൂല ഇദം വചനകോവിദഃ .
നാഹം ജാതിം ഗർഹയാമി പൂജയാമി .ന ചാനഘ . .58. .
ആത്മാ സർവഗതോ ഹ്യേഷ സർവപ്രാണിഷു സംസ്ഥിതഃ .
ആത്മാനം തമഹം ഭക്ത്യാ പൂജയാമി പരം ശിവമ് . .59. .
സർവത്ര സംസ്ഥിതം മത്വാ പുരുഷം പരമേശ്വരമ് .
തിര്യക്ഷു നഹി മേ കുത്സാ ത്വദ്വിധേഷു വിശേഷതഃ . . 8.173.60 . .
സർവമേവ സ ഏവേതി തപഃശൗചപരായണഃ .
പൂജയാമ്യഹമവ്യഗ്രസ്തത്ര നിസ്സംശയോ ഭവ . .61 . .
കൃമികീടാഖുസർപേഷു53 ശ്വപാഗ്ദേവദ്വിജാതിഷു .
യദാ സർവഗതോ ഹ്യാത്മാ തദാ കുത്സാ കഥഞ്ച നഃ54 . . 62 ..

- - - - - - - - -- - -

45 വ്രണശതാർദിതമ് - ഖ. . 46 ദുർദർശ - ഖ. . 47 ശ്വപാകം (?) . 48 ഹ - ഖ . 49. മംഹ്യ - ഖ. . 50 തദാ - ക. . 51 ദീനഃ - ക . 52 ധ്യാത്വാ ജ്ഞാത്വാ - ഖ. . 53 ക്രിമികീടാഖുസർപേഷു - ഖ. . 54 കഥഞ്ചന (?) .

- - - - - - - - -- - -

938

ന ഹി മേ കുത്സിതോ ഭദ്ര ഏഹി മേ ത്വമകുത്സിതഃ55 .
ഭുംക്ഷ്വ സംസ്കൃതമന്നന്തു പ്രാപയാസ്മാനനുഗ്രഹമ് .. 63 . .
ഏവമുക്തോ ദ്വിജേന്ദ്രേണ ശ്വപാകഃ പ്രീതി□□□സ്തദാ .
ഗൃഹം ജഗാമ വിപ്രസ്യ തസ്യാനുഗ്രഹലിപ്സയാ . . 64..
അഥ ദാനരുചിസ്തസ്യ അതിഥേരിവ പൂജിതമ് .
ആതിഥ്യം വിധിവച്ചക്രേ ഭാവശുദ്ധേന ചേതസാ ..65 ..
മൂർത്തിമാൻ സോഭവത് പ്രീതോ ഭോജിതോ ഹവ്യവാഹനഃ .
പ്രദദാവീപ്സിതം ചാസ്മൈ യോഗൈശ്വര്യമനുത്തമമ് . .6 6 ..

സ യോഗം പരമം പ്രാപ്യ ഉഞ്ഛവൃത്തിർദ്വിജോത്തമഃ .
വിമുക്തഃ സഹ പത്ന്യാ തു പ്രാപ്തവാനമൃതം പദമ് . . 67..
യഥൈവ കപിലഃ സിദ്ധസ്തത്ത്വവിത് പരമോ മുനിഃ .
ഏവമാർജവസംപന്നോ ബ്രാഹ്മണഃ കൃതലക്ഷണഃ .
ന കിഞ്ചിന്നാപ്നുയാദ്ദേവി ശുഭാച്ഛുഭതരം പദമ് . .68 ..
ഏതത്തേ കഥിതം നഗേന്ദ്രതനയേ മാഹാത്മ്യമഗ്ര്യം പരം
വിപ്രാണാമമരത്വിഷാം സുബഹുശഃ പുണ്യായുഷഃ56 പ്രാപകമ്57 .
ശൃണ്വന്നിത്യമിദം പ□□ശ്ച വിധിവദ്വിദ്വാഞ്ഛുചിർമാനവഃ
പുണ്യം സൗഖ്യമഥായുരീപ്സിതഫലം തേജോ ബലം ചാപ്നുയാത് . .69..
മാഹാത്മ്യമേതത് കഥിതം യഥാവത്
മഹാമഹീധ്രേന്ദ്രസുതേ ദ്വിജാനാമ് .
സൃഷ്ടേഃ പ്രഭവാന്മമ തേ ദ്വിജേന്ദ്രാ
മാഹാത്മ്യമിത്ഥം പരമം ഹ്യവാപുഃ . .8.173.70 . .
സനത്കുമാര ഉവാച
ദ്വിജമാഹാത്മ്യമുല്ലിഖ്യ പാർവതീപരമേശയോഃ .
ബഭൂവേത്ഥം സുസംവാദഃ പുണ്യഃ പാപവിനാശനഃ ..71 . .
- - - - - - - - പാരാശര്യ തപോധന .
ശ്രോതവ്യം മന്യസേ മത്തസ്തത് പൃച്ഛസ്വ സമാഹിതഃ ..72. .
ഇതി സ്കന്ദപുരാണേ ദ്വിജമാഹാത്മ്യവർണനം നാമ ത്രിസപ്തത്യുത്തരശതതമോധ്യായഃ58 // 173

- - - - - - - - - - - -

55 ത്വാ കുത്സിതോ മയാ - ഖ. 56 പൂർണായുഷഃ (?) . 57 പൂർണായുഷോ ഹ്യാ(വാ)പകമ് - ഖ. . 58 221 - ഖ. .

- - - - - - - - - - - -

174

939

വ്യാസ ഉവാച ഭഗവൻ യത്ത്വയാ പ്രോക്തം ദക്ഷയജ്ഞവധേ തദാ .
പ്രാപ്യ പാശുപതം യോഗം ബ്രഹ്മാദ്യാസ്ത്രിദിവൗകസഃ1 .. 1 ..
ലേഭിരേ പരമം തത്ത്വം ജ്ഞാനേന ഹി മഹാമുനേ .
തന്മേ കഥയ ഭക്തായ ശിഷ്യായ പരിപൃച്ഛതേ . .2 ..

കീദൃശം തത്പരം യോഗം ജ്ഞാനം പാശുപതം ശുഭമ് .
യജ്ജ്ഞാത്വാ2 ബ്രാഹ്മണാഃ സിദ്ധാഃ പ്രാപ്നുയുർമോക്ഷമുത്തമമ് .
ഇതി3 പൃഷ്ടസ്തു ശിഷ്യേണ പ്രോവാച മുനിസത്തമഃ ..3 . .
സനത്കുമാര ഉവാച
സാധു വ്യാസ മഹാബുദ്ധേ മുമുക്ഷുരസി പുത്രക .
യന്മാം പൃച്ഛസി തജ്ജ്ഞാനം യോഗം മാഹേശ്വരം പരമ് ..4. .
സർവാസാം യോഗവിദ്യാനാം യത്തത്ത്വം പരികീർത്യതേ .
സാംഖ്യയോഗാഗമോപേതാഃ സർവാധ്യാത്മവിശാരദാഃ .. 5. .
യോഗൈശ്വര്യമപി പ്രാപ്യ തത്ത്വം നൈവോപലേഭിരേ .
യദബുദ്ധ്വാ മഹാഭാഗ ജ്ഞാനം ശങ്കരഭാഷിതമ് .. 6. .
തദ്യഥാ കഥിതം തേഷാം ത്ര്യമ്ബകേണ4 ദിവൗകസാമ് .
തത്തേഹം സംപ്രവക്ഷ്യാമി സംക്ഷേപാത്തത്ത്വനിശ്ചയമ് . .7. .
വിസ്തരേണ ന തച്ഛക്യം വക്തും വർഷശതൈരപി .
തസ്യാഹം സ്ഥി?തപക്ഷന്തു സംസാരോത്പത്തിനാശനമ് . .8..
മുക്തിസിദ്ധിപ്രദം വക്ഷ്യേ സംക്ഷേപാന്മതമുത്തമമ് .
നമസ്കൃത്യ മഹേശാനം പുരുഷം ഭൂതഭാവനമ് .. 9..
പ്രകൃതേഃ പരമം ഗുഹ്യം പുദ്ഗലം പരമേഷ്ഠിനമ് .
യം സാംഖ്യാഃ പുരുഷം പ്രാഹുഃ പഞ്ചവിംശമജം വിഭുമ് . . 8.174.10 . .
യോഗാശ്ചാപി ഹി ഷഡ്വിംശം വ്യാപിനം ത്രിഗുണാത്മകമ് (?) .
യോസൃജത് സൃഷ്ടികാലേ തു ദേവൗ സർവജഗത്സൃജൗ ..1 1 . .
- - - - - - - -- - - -
1 ബ്രഹ്മാദ്യാസ്തേ ദിവൗകസഃ (?) . 2 യം ജ്ഞാത്വാ - ക. ഖ. . 3 അഥ - ക. ഖ. . 4 ത്ര്യമ്ബകേണ (?) . 5 നമസ്കൃത്വാ - ക. ഖ. . 6 പ്രഭുഃ (ഭും) - ക. .
- - - - - - - -- - - -

പ്രജാപതീ മഹാത്മാനൗ ധ്യാത്വാ വിഷ്ണുപിതാമഹൗ .
തം പ്രണമ്യ മഹാദേവം ത്ര്യക്ഷം വരദമീശ്വരമ് . . 12 . .
പ്രവക്ഷ്യാമി മതം തസ്യ യോഗസിദ്ധാന്തനിശ്ചയമ് .
ലക്ഷണം വിധി യോഗസ്യ പ്രോച്യമാനമിദം മയാ . . 13 . .

ഷിദ്യന്തേ7 പശുപാശാനി യസ്യാഭ്യാസാന്മഹാമുനേ .
പ്രത്യയസ്യ ബഹിർലോപോ മനസ്യാത്മനി സംസ്ഥിതേ . . 1 4. .
അഭിസന്ധിഃ പരേ ചൈവ ഈശ്വരസ്യാത്മനശ്ച ഹ .
ഏഷ യോഗ ഇതി വ്യാസ കീർതിതഃ ശമ്ഭുനാ പുരാ . . 1 5..
ഭവജന്മാപഹഃ സൂക്ഷ്മഃ പ്രപന്നാനാം ദിവൗകസാമ് .
ശരീരേ തിഷ്ഠതഃ പുംസോ യദാത്മനി മനഃ സ്ഥിതമ് . . 16 . .
അവിതർകം ബഹിശ്ചൈവ സൂക്ഷ്മമഭ്യാസയോജിതമ് .
കൃതാനാം പ്രത്യയൈഃ സൂക്ഷ്മൈഃ സുഖദുഃഖാദിസംജ്ഞിനാമ്8 .. 17. .
അശേഷലോപ ഇത്യക്ത സാധകസ്യ തു യുഞ്ജതഃ .
പരോ മഹേശ്വരോ ദേവഃ സോഭിസന്ധിസ്തു യോജകഃ . .1 8 . .
അഭിസന്ധിസ്തദാ9 യസ്മാദീശ്വരസ്യാത്മനശ്ച ഹ .
സുഖാദാനമഥൈകേന ഭാവനാ - - യോജനാത് . . 19. .
പ്ര - - - - - - - - - - തിഷ്ഠതസ്സതഃ .
സാധകസ്യ ഭവേന്നിത്യം ഹൃദ്രിഃ (?) സിദ്ധമിദം ഫലമ് . . 8.174.20 . .
അഥാധികരണം തത്ര ക്രമശഃ പരികീർത്യതേ (?)
പ്രത്യാഹാരമതോ10 വിദ്യാ പ്രാണായാമസ്തഥൈവ ച .
ധ്യാനഞ്ച ധാരണാ ചൈവ11 യോഗാഭ്യാസ ഉദാഹൃതഃ12 ..21 . .
തിസ്രോ മൃത്യുമതിക്രമ്യ ക്രിയാ ഹി ചതുരാത്മികാഃ .
വർത്തന്തേ ന ച വൈ - - മൃത്യുഃ പ്രഭവതേ മുനേ . . 22 ..
വശ്യാ ഹി ധാതവസ്തസ്മാദ് ഭവന്ത്യസ്യ ന സംശയഃ .
തതോസൗ പവമൃത്യുശ്ച സാധകോ ഭവതി - - .. 23 . .

- - - - - - - - - -- - -

7 ഷിദ്യന്തി - ക. ഖ . 8 സം വ്രതമ് - ഖ . 9 അഭിസന്ധിസ്തു - ക, അഭിസന്ധിസ്സാ(?), ഇതഃ പരം പത്രമേകം ഖണ്ഡിതം ക പുസ്തകേ . 10.. .സ്തതോ (.) . 11 ധാരണാച്ചൈവ - ഖ . 12 ഉദാഹൃതം - ഖ. .

- - - - - - - - - -- - -

941

ഇമാസ്തർക്കക്രിയാ വ്യാസ മസ്തകേ ഹൃദി ചൈവ ഹി .
അന്തരിക്ഷേ ച സർവാസ്തു കീർതിതാ ഹി ന സംശയഃ . . 24. .

സ്ഥാനത്രയനിബദ്ധാസ്തു ചതുർലക്ഷണസംസ്ഥിതാഃ .
ക്രിയാഃ പ്രമാദിനാ നൈതാഃ ശക്യാഃ സാധയിതും ക്വചിത് . . 2 5..
തിസ്ര ഏതാഃ സദാ മൃത്യും പ്രവൃത്താ മോഹലക്ഷണാഃ .
വിയോഗോ ന ഭവേത്താസു ക്രിയാസ്വേകൈക - - - . . 26 . .
അജ്ഞാനം കമ്പതേ13 താസു ബഹിരന്തശ്ചരാസ്വപി .
ക്രിയാസു14 സാധകോ യുക്തസ്തഥാ മധ്യഗതാസു ച . . 27. .
ഭൂതേന്ദ്രിയമനഃകാലദിങ്നിവൃത്തിഃ പ്രഭാവതഃ .
ദശൈവാശാസ്ത്രയഃ കാലാ15 ഭൂതാനീന്ദ്രിയവിസ്തരഃ .. 28 . .
മനഃപ്രചാരസംയുക്തോ വിഷയാഭാവലക്ഷണഃ .
പ്രത്യാഹാര ഇതി പ്രോക്തഃ പുരാ ഭഗവതാ സ്വയമ് . . 29 . .
ദിഗന്തരഗമാഭാവാത് മനസ്യവിചലസ്ഥിതൗ .
പ്രത്യാഹാരസമുത്പതിര്യോഗോത്പത്തൗ സകൃദ് ഭവേത് . . 8.174.30 . .
ത്രികാലവിഷയം ജ്ഞാനമൈശ്വര്യോദഗ്രമേവ ച .
ചലേ മനസി നാഭൂതാം ഭവേതാം സംസ്ഥിതേ16 സമമ് . . 31 ..
മനഃ സർവമിദം യസ്മാത് സാധനം യോഗകർമണഃ .
ഏകതോ മനസഃ സ്ഥാനേ തസ്മാദ് യത്നം സമാചരേത് . .3 2 . .
പ്രാണനിഗ്രഹണേ17 ധ്യാനം പ്രാണായാമമിതി സ്മൃതമ .
പ്രാണ ഏവ ഹി വായൂനാം സാരഥ്യേ വർതതേ സദാ . .. 33 . .
പ്രാണനിഗ്രഹണേ യോഗീ നിത്യമഭ്യാസമാചരേത് .
ഉത്തരോത്തരസംസിദ്ധ്യാ വായു - - - ഗോചരേ . . 34. .
ജ്യോതിഃ പ്രവർതനം വിദ്യാന്നിത്യമഭ്യാസയോജിതമ് .
ദ്വിരപാനേ സകൃത്പ്രാണേ സമാനേ ച . ' - - - . . 35 . .
- - - ര - -) - - 5 - - . - - - .
- - - - . - - - ' - - - ' - - - . . 36 . .

- - - - - - - - -- - -

13 അജ്ഞോ ന കമ്പതേ (?), പ്രാജ്ഞോ - (?) . . 14 ക്രിയാതു - ഖ. . . 15 കാലോ - ഖ. .
16 സംസ്ഥിതാ - ഖ. .

- - - - - - - - -- - -

കുമ്ഭ ഏഷ തൃതീയസ്തു യോഗവഹ്നിപ്രദീപകഃ . .37. .

ഏഭിർധ്യാനഗതിഃ സൂക്ഷ്മാ വായുസംരോധകാരിതാ .

പ്രവർതതേ യയാ യോഗീ പരമം വേഷ്ടി പുദ്ഗലമ് . . 3 8..

സകൃദേവ സമാഹാരാദസകൃത്പരിമോക്ഷണാത് .

കുമ്ഭകം ചൈതദുദ്ദിഷ്ടം18 പ്രാണായാമാദിധാരണാത് . . 3 9. .

പ്രാണോ വായുരസാവാത്മാ ശരീരേ ജീവ - - - .

വിദ്യാദ് രൂപദ്വയം തസ്യ സ്ഥൂലം സൂക്ഷ്മം ച സർവതഃ ..8.174.40..

അവ്യക്തം സൂക്ഷ്മരൂപം തു സ്ഥൂലമാകാരലക്ഷണമ .

സ്ഥൂലാദാരഭ്യ സൂക്ഷ്മം തു ധ്യാനാഭ്യാസാന്നിരൂപയേത് 19 ..41 . .

സൂക്ഷ്മസംരോപണാജ്ജ്യോതിഃ പ്രകാശോ ജായതേ മുനേ .

ധ്യായതഃ സ്ഥൂലലക്ഷ്യം20 തു സർവദിക്ഷു സ്യതം മനഃ .

യദാ ദീപ്തിമദുത്പദ്യേത് തദാശു സ്ഥാപയേത് പുനഃ ..42 . .

ഗിരൗ വൃക്ഷേ മരുത്പൃഷ്ഠേ ശ്വഭ്രേ പ്രാസാദപംക്തിഷു .

സമുദ്രേ വസുധായാം വാ മനഃസംയോഗമാചരേത് . .43 ..

സ്ഥാപിതം തന്മനസ്തത്ര പുനഃ സംഹാരമാവ്രജേത് .

അചൈതന്യം ദിശേന്മോഹാദ് വായുർദൃഷ്ടമതോന്യഥാ21 . .44. .

സംഹൃത്യ ച തതോ വ്യാപി ഭൂയോ ധ്യാനഗതിം ചരേത് .

ധ്യായതോ നിത്യമഭ്യാസാന്മനോ വായു - - - - . .45. .

പ്രവൃത്തജ്ഞാനയോഗസ്യ22 വിഷയാസംഗസംക്ഷയേ .

പ്രാതിഭാനി23 ഹി വിഘ്നാനി സത്വാദിഗുണജാനി തു .

വിഘ്നഭൂതാനി യോഗസ്യ പ്രോദ്ഭവന്തി ഹി യുഞ്ജതഃ . .46..

താനി വിദ്വാൻ പ്രയത്നേന വിഷയേച്ഛാവിവർജിതഃ .

ജിത്വാ നിർവാണമാർഗസ്ഥോ ഭവേത് ത്രൈഗുണ്യവർജിതഃ ..47. .

ആകാശഗമനം ദിവ്യമപ്സരോഗണസംഗജമ് .

അഭിഷേകശ്ച ദേവേഭ്യശ്ചിത്രകാവ്യപ്രവർതനമ് . .48 . .

- - - - - - - - -- - -

18 കുമ്ഭകമേതദുദ്ദിഷ്ടം - ഖ., ഇതഃ പൂർവ പത്രമേകം ഖണ്ഡിതം ക. പുസ്തകേ . 19 - സന്നിരൂപയേത് - ഖ. 20 ലക്ഷം - ഖ . 21 ദൃഷ്ടമതോന്യഥാ - ഖ. . 22 ധ്യാനയോഗസ്യ (?) . 23 പ്രതിഭാ(ന്) തി - ഖ,

- - - - - - - - -- - -

ഐശ്വര്യസുഖസംസക്തിർഹേമരത്നാഗമം ബഹു .
സത്വാദേതാനി വിഘ്നാനി പ്രാതിഭാനി തു ലക്ഷയേത് ..49..
ഉത്പത്തിമദയുക്താനി24 ഭിന്നാചാരക്രമാണി തു .
രജോവിഘ്നാനി സംവിദ്യാത് പ്രാതിഭാനി ന സംശയഃ . .8.174.50 ..
ക്ഷയശൂലജ്വരോന്മാദകുഷ്ടസർപഗ്രഹാണി തു .
യാതനോദ്ഗമപൂർവാണി താമസാനി വിനിർദിശേത് ..51. .
ഗുണത്രയസമുത്ഥാനി പ്രാതിഭാനി സദാ മുനിഃ .
യുഞ്ജൻ സംലക്ഷയേച്ഛീഘ്രം ചികിത്സേദാശു ചൈവ ഹി ..52 ..
പ്രാണാദ്യാനഭിസന്ധായ25 മനഃ സംഹൃത്യ ചൈവ ഹി .
പ്രാണായാമേന കുമ്ഭേന ഹന്യാദ്വിഘ്നാനി സർവതഃ . .53 ..
രജഃ സത്വം തമശ്ചൈവ പ്രധാനസ്യ26 ഗുണാസ്ത്രയഃ .
തസ്യൈവ ഹി മഹേശസ്യ പ്രജാസംസർഗഹേതവഃ .. 54..
യോഗമോഹാദ് ഭവന്ത്യേതേ സാഭിമാനസ്യ യുഞ്ജതഃ .
നിരീഹോ നിർവൃതോ യോഗീ സചേതാ ഘടതേ യദാ . .55. .
പ്രാതിഭാനി തദാ യാന്തി വിഘ്നാനി ഹി സമം ക്ഷയമ് .
പ്രാദുർഭാവസ്തതസ്തേഷാം ഗുണാനാം മോഹകാരണമ് (?) ..56 ..
തമോ രൗദ്രം വിജാനീയാത് സത്വം ബ്രഹ്മണി സംസ്ഥിതമ് .
രജസ്തു ബൈഷ്ണവം വിദ്യാത്തേഷാം ഹന്താ27 മഹേശ്വരഃ . .57. .
മഹാദേവം പരം ജ്ഞാത്വാ യോഗാഭ്യാസരതോ ദ്വിജഃ .
ഗുണത്രയവിനിർമുക്തഃ ശങ്കരേ ലയമാപ്നുയാത് ..58 ..
യമൈഃ സനിയമൈഃ പൂർവം ശോധയേദാത്മനസ്തനുമ് .
തതഃ ശാസ്ത്രപ്രണീതേന ധർമാധർമവിവർജിതഃ28 ..59..
ക്രമേണ സോപദേശേന ധ്യാനാഭ്യാസം സമാചരേത് .
ശബ്ദാദീൻ വിഷയാൻ ജിത്വാ ശ്രോത്രാദീന്ദ്രിയഗോചരാൻ29 ..8.174.60 . .

- - - - - - - - - - - -

24 ഉന്മത്തമദയുക്താനി - ക. . 25 നാഭിസംബന്ധാൻ - ഖ. . 26 പ്രാധാന്യസ്യ - ക., പ്രാധാന്യേന(?) . 27 ഹർതാ - ഖ. . 28 -ധർമവിവർജിതാത് - ക. . 29 ത്വഗാദിന്ദ്രിയഗോചരാൻ - ക. ഖ. .

- - - - - - - - - -- - -

സമോ ദൈവതതിര്യക്ഷു30 നിർമമഃ സർവവസ്തുഷു .
സർവാരമ്ഭവിനിർമുക്തഃ പുണ്യപാപവിവർജിതഃ . .6 1 . .
നിർദ്വന്ദ്വോ31 നിർജനേ32 ഈശേ യോഗാഭ്യാസം സമാചരേത് .
സാഭിമാനം സനിയമം ത്യക്ത്വാ33 സാംഖ്യവിനിശ്ചയമ് .. 62 . .
പരേ മാഹേശ്വരേ യോഗേ നിത്യമഭ്യാസമാചരേത് .
അഷ്ടൗ പ്രകൃതയോ നിത്യാ വികാരാശ്ചൈവ ഷോഡശ . .63 ..
പുരുഷഃ പഞ്ചവിംശശ്ച സാംഖ്യസിദ്ധാന്തഗോചരഃ .
ഏതദേവ പരം ഗുഹ്യം34 ദ്ദ്വേ സാംഖ്യാനാം തത്ത്വനിശ്ചയേ .
പ്രകൃതേരന്തരം ജ്ഞാത്വാ പുരുഷസ്യ ച മുച്യതേ35 . .64. .
ഇതി സ്കന്ദപുരാണേ പാശുപതയോഗവർണനം നാമ ധ്യാനവിധൗ പ്രഥമോയം ചതുഃസപ്തത്യുത്തരശതതമോധ്യായഃ

175 / 174

സനത്കുമാര ഉവാച
യോഗം സാംഖ്യഞ്ച സർവത്ര ദ്വിവിധം ജ്ഞാനമുച്യതേ .
തത്ര സാംഖ്യരതാഃ കേചിത് കേചിദ് യോഗപഥാശ്രിതാഃ 1 .. 1 ..
അവ്യക്തം പ്രകൃതിശ്ചൈവ തഥാഹങ്കാര ഏവ3 ച .
അഷ്ടൗ പ്രകൃതയോ ഹ്യേതാസ്തന്മാത്രഃ പഞ്ചഭിഃ സഹ . . 2 . .
പഞ്ച ബുദ്ധീന്ദ്രിയാണ്യാഹുഃ പഞ്ച കർമേന്ദ്രിയാണി ച .
മനഃ പഞ്ച ച ഭൂതാനി വികാരാഃ ഷോഡശ സ്മൃതാഃ ..3 ..
പുരുഷഃ പഞ്ചവിംശശ്ച സർവാരമ്ഭവിവർജിതഃ .
നിത്യഃ സർവഗതഃ സൂക്ഷ്മശ്ചേതാവാൻ4 ത്രിഗുണേജ്ഝിതഃ . .4. .
സംശുദ്ധോ വിമലോ ഭോക്താ അകർതാ സാക്ഷിവത് സ്ഥിതഃ .
വിദിത്വാ ന വിശന്ത്യേനം ഭൂയഃ സംസാരപഞ്ജരമ് .. 5..
പഞ്ചവിംശതി തത്ത്വാനി സാംഖ്യൈരേതാനി യോഗിഭിഃ .
പ്രോക്താനി യദ്5 വിദിത്വാ ഹി മുച്യതേ കില ജന്മനഃ6 . .6 . .

- - - - - - - - - -- - -

30 ദേവതാതിര്യക്ഷു - ക. ഖ. . 31 നിർദ്വന്ദ്വേ - ക. ഖ. . 32 വിജനേ - ഖ. . 33 ജ്ഞാത്വാ

(?) . 34 ബ്രഹ്മ - ക.. 35 മുച്യതീതി - ക. .
1 യോഗപഥേ രതാഃ (?),. ഗ്രതാഃ - ക . 2 ച മഹാംശ്ചൈവ () . വേ. ..മേവ - ഖ. . 4 ശ്ചൈതാവാൻ - ക, ശ്ചൈത്യവാൻ (?), ..ശ്ചേതന (?) . 5 യാൻ - ക., യേ യാ - ഖ. . 6 ജന്തവഃ - ക. .
- - - - - - - -- - - -

945
(945) സൂക്ഷ്മാ പ്രകൃതിരവ്യക്താ ഭോജ്യാ7 സർവരതാ ചലാ .
നിത്യാ ചാചേതനാ ചൈവ വിജ്ഞേയാ സർവകാമികീ ..7..
തമഃ സത്വം രജശ്ചേതി8 വിഷയസ്ഥം ഗുണത്രയമ് .
യേഷാമവ്യഭിചാരാദ്ധി9 സർവമേതദവസ്ഥിതമ് ..8 ..
പ്രകാശജനനം സത്വം രജഃ സങ്ഗപ്രവർതനമ് .
തമോ വിമോഹനഞ്ചൈവ ഗുണവിസ്തര ഉച്യതേ10 . .9 . .
ഭിന്നകാര്യപ്രചാരാണാമേതേഷാം ഗുണസംജ്ഞിനാമ്11 .
ഹേതുനാ പുരുഷാർഥേന സാധികാ വൃത്തിരുച്യതേ12 . .8.175.1 0 . .
ദൈവമഷ്ടവിഭേദന്തു13 തിര്യക് സപ്തവിധം സ്മൃതമ് .
അവികല്പ്യം ച മാനുഷ്യം സർവതേതദ്14 ഗുണാത്മകമ് . .1 1 . .
മൂഢം നിശ്ചേതനം ഭൂതം സ്ഥൂലം സൂക്ഷ്മമഥാപി വാ15 .
അമൂർത്തം മൂർത്തിമദ്വാപി16 ത്രിഗുണം സർവമുച്യതേ17 . . 12 . .
മോക്ഷവിഘ്നകരാ ഹ്യേതേ കീർതിതാ യോഗിനോ ഗുണാഃ .
സക്തസ്യൈവ18 ഹി ബന്ധഃ സ്യാദസക്തോ മുക്ത ഉച്യതേ .
വിഭാഗാത് പ്രകൃതിസ്ഥസ്യ സ്ഥിതാ നിത്യം ഗുണത്രയമ് (?) .. 13 . .
വിഭാഗേന വികാരസ്ഥാ യഥാധർമം സമാശ്രിതാഃ .
ഭൂതസർഗസ്ത്രിധാഭൂതഃ19 സാംഖ്യജ്ഞൈഃ പരിപഠ്യതേ . . 14 .
സംസിദ്ധഃ20 പ്രാകൃതശ്ചൈവ21 തഥാ വൈകൃത ഉച്യതേ22 .
തത്ര ധർമേണ സംസിദ്ധാ യോഗേ മാഹേശ്വരേ സ്ഥിതാഃ .. 1 5. .
നേച്ഛന്തി സംഭവം വ്യാസ ധർമോ (?) പഞ്ചാത്മതഃ സ്മൃതഃ .
തേ പുനർദ്രവ്യസംബന്ധാത് സാംഖ്യദൃഷ്ടാന്തപണ്ഡിതാഃ . . 1 6..
ഇച്ഛന്തി23 കാര്യമാശ്രിത്യ കാരണാശ്രയിണോ ന ഹി .
പ്രധാനാത് പുരുഷാദ് ബുദ്ധിരഭൂത് സത്വാധികാസകൃത് ..17. .

- - - - - - - - -- - -

7 ഭോഗ്യാ (?) . 8 രജശ്ചൈവ - ഖ. . 9 യേഷാമാദ്യവിചാരാദ്ധി - ഖ. . 10 മുച്യതേ - ക. ഖ. . 11 സഞ്ജിനാ ഗുണഃ - ക, . 12 വൃത്തിരീരിതാ - ഖ. ' 13 വിഭിന്നന്തു - ക ഖ . 14 സമമേതദ് - ഖ . 15 ച - ഖ . 16 ഭൂർതിമച്ചാപി - ഖ. . 17 സർവ ത്രിഗുണമുച്യതേ (?) . 1 ന സക്തസ്യൈഷ - ക. . 19 സ്ത്രിധാഭൂതാ - ഖ. . 20 സംസിദ്ധം - ഖ. . 21 പ്രാകൃന്തശ്ചൈവ - ഖ. 22 മുച്യതേ - ഖ. . 23 ഇച്ഛന്തേ - ഖ. .

- - - - - - - - -- - -

946

ഗുണാനാം പരിണാമേന പ്രാകൃതാനാം ജലാദിവത്24 .

ബ്യവസായസ്തഥാ രൂപം നിശ്ചയശ്ചേതി ഭാഷ്യതേ . . 18 . .

ബുദ്ധിരേവ ഹ്യഹങ്കാരഃ പ്രത്യയാന്തരസംഭവാത്25 .

മനഃ കേചിത് തമിച്ഛന്തി26 ക്രിയാജം ഗുണസംഗ്രഹമ് .. 19 . .

അഹമേവ ഹി കർതേതി27 അഹങ്കാര ഉദാഹൃതഃ .

മനസഃ കല്പനം വാപി28 സ്മൃതമിന്ദ്രിയഗോചരമ് .

ബുദ്ധിഭൂതാദഹങ്കാരാത് സത്വോത്പന്നാത് പ്രകാശിനഃ .. 8.175.20 ..

ബുദ്ധീന്ദ്രിയാണി ജാതാനി പഞ്ച സത്ത്വാദയാനി തു .

ബോധ്യതേ ബുധ്യതേ വാപി മുമുക്ഷുസ്ത്വിന്ദ്രിയൈര്യതഃ29 . . 21 . .

തതോ ബുദ്ധീന്ദ്രിയാണീതി കീർത്യന്തേ തത്ത്വചിന്തകൈഃ .

- - - - - - - - - - - - - - - - . . 22. .

അതഃ കർമേന്ദ്രിയാണ്യാഹുർഗുണാജ്ജാതാനി രാജസാത് .

താമസാദപ്യഹങ്കാരാത് തന്മാത്രാണ്യഭവൻ പുനഃ ..2 3 . .

കേചിത് സർവഗതാന്യാഹു - - - - - - - - .

- - - - വിധം തച്ച ധർമാധർമസമുദ്ഭവമ് .. 24. .

യാതി സർവത്ര സിദ്ധാർഥം ഭൂതവ്യാപി വിമോഹനമ് .

ശക്തം സർവാശ്രയം സൂക്ഷ്മമനിവാരിതദിക്പഥമ് . . 25..

ലിങ്ഗഃ തച്ച സമാഖ്യാതം ദേഹിനാം യച്ച കാരണമ് .

യശ്ച സർഗസ്ത്രിധാ പ്രോക്തഃ സ ഏവ നവധാ പുനഃ . . 26..

പ്രാകൃതസ്യ വികാരസ്യ ദേഹഭേദാഃ സഹസ്രശഃ .

തത്ത്വസർഗഃ സ്മൃതഃ പൂർവഃ30 പിണ്ഡസർഗസ്തതോപരഃ . . 27. .

പ്രത്യയാനാം തതഃ സർഗസ്തൃതീയഃ സമുദാഹൃതഃ .
അസക്തി31 ർവിലയസ്തുഷ്ടിഃ സിദ്ധിശ്ചേതി ചതുസ്ഥി - ..28..
ഭേദാഃ പ്രത്യയസർഗേ തു വൈഷമ്യാദപരേ സ്മൃതാഃ .
പഞ്ചാശത് പരിതോ ഭേദാ യേ ച തേഷാം ഗുണാ ദശ . . 29 ..

- - - - - - - - - -- - -

24 ജലാദ്രിവത് - ഖ. . 25 പ്രയാത്യന്തരസംഭവാത് - ഖ., .. സംഭവാമ് - ഖ. . 26 സമിച്ഛന്തി - ഖ. . 27 തർകേതി - ഖ. . 28 വ്യാപി - ഖ. . 29 .. ര്യുതഃ - ഖ. . 30 പൂർവം - ഖ. . 31 അശക്തി - ഖ. .

- - - - - - - - - -- - -

ഷഷ്ടിരേതേ പദാർഥാ ഹി ഗീയന്തേ കപിലാദിഭിഃ .
സാ തുഷ്ടിർനവധാ ഭിന്നാ സിദ്ധിശ്ചൈവാഷ്ടധാ പുനഃ ..8.175.3 0 . .
സ്മൃതഃ പഞ്ചവിധശ്ചാപി തേഷാമേവ വിപര്യയഃ .
അഷ്ടഭേദാ32സ്ത്രിഭിന്നാ33 സ്യാദ് ദശഭിഃ കാര്യബന്ധനൈഃ ..3 1 ..
ഏതേ ഷഷ്ടിപദാർഥാസ്തു സംഖ്യാജ്ഞാനമിതി34 ശ്രുതിഃ .
ന്യൂനാമേകാധികാമേകേ35 ഷഷ്ടിമന്യേ36 തു ജാനതേ ..32..
മമൈവ ഹി പുരാ വത്സ ഗുണജേ പദപഞ്ചകേ .
അന്തരം തത്ത്വമന്വേഷ്ടും പ്രകൃതേഃ പുരുഷസ്യ ച . .3 3 ..
സാംഖ്യതന്ത്രം മഹദ് ബുദ്ധ്വാ ജ്ഞാത്വാ തത് പ്രകൃതേഃ പരമ് .
പചവിംശമജം തത്ത്വം ഭോക്താരമഭിമാനിനമ് ..34..
സന്ദേഹാപഗമോ നാഭൂദബുദ്ധ്വാ പരമേശ്വരമ് .
യദാഹം ദേവദേവേന സ്വയമേവ ജഗത്സൃജാ . .3 5. .
സ്വയോഗം ശമ്ഭുനാ വത്സ ഗ്രാഹിതോ ഗതസംശയഃ .
തദാ ഷഡ്വിംശകം തത്ത്വം ജ്ഞാത്വാ സർവഗമീശ്വരമ് .. 3 6..
വിമുക്തോ യോഗസംസിദ്ധൗ ജാതോഹം മോഹവർജിതഃ .
ഭോക്താ ചേത് പ്രകൃതേരസ്തി ഭുംക്തേ ച പുരുഷഃ സ്വയമ് .
- - - - - - - - - - - - നപി ദ്വിജ ..37..
യസ്തയോഃ പരതോ നിത്യമ്37 ഷഡ്വിംശസ്ത്വീശ്വരോ വിഭുഃ .
തം ജ്ഞാത്വാ പരമം തത്ത്വം മുച്യതേ ജന്മബന്ധനാത് ..38..

സാംഖ്യം കൃത്സ്നമപി ജ്ഞാത്വാ ഗുണാന്തരവിചാരണാത് .
പഞ്ചവിംശകസംബോധാന്നൈവ മുക്തിഃ പ്രജായതേ .
സ ബദ്ധോ38 ഭോക്തൃപാശൈസ്തു ഗുണൈഃ പ്രകൃതിസംഭവഃ . .3 9..
അഭിമാനാത്മകോ ഭോക്താ പുരുഷത്വാദമോചകഃ .
തം വിദിത്വാപി നൈവ സ്യാന്മുക്തിഃ പ്രത്യയവർജിതാ . .8.175.40 ..
ഏഷ ഉക്തസ്സമാസേന സാംഖ്യസിദ്ധാന്തവിസ്തരഃ .
യോഗതത്ത്വം പ്രവക്ഷ്യാമി ദുഃഖജന്മവിനാശനമ് ..41 ..

- - - - - - - - -- - -

32 ഭേദ (?) . 33 ത്രിഭിന്നഃ (?) 34 സാംഖ്യാ (സാംഖ്യ?) ജ്ഞാനമിതി - ഖ. . 35 ...നേകാധികേ - ഖ. . 36 രന്യേ - ഖ. . 37 നിത്യം - ഖ, ഇതഃ പൂർവ പത്രമേകം ഖണ്ഡിതമ് ക പുസ്തകേ . 38 സംബന്ധോ - ക. .

- - - - - - - - -- - -

948

സംഭവം ദേഹിനശ്ചൈവ വൈരാഗ്യം യേന ചോദ്ഭവേത് .
ധർമാധർമപരിത്യാഗം39 സത്യാനൃതവിവർജിതമ്40 . .42. .
യോഗാഭ്യാസം41 പരാസങ്ഗം42 സൂക്ഷ്മജ്ഞാനമനിന്ദിതമ് .
സർവസംസക്തിനിർമുക്ത43 മീശ്വരപ്രാപ്തികാരണമ്44 . .43 . .
സിദ്ധിനിർദ്വന്ദ്വസംയോഗമശുഭോദയനാശനമ് .
പരോപലബ്ധിവിജ്ഞാനം തത്ത്വാർഥപദനിശ്ചയമ് ..44. .
ഭവജന്മാപഹം യോഗം വിഷയേന്ദ്രിയവർജിതമ് .
മതം പശുപതേഃ കൃത്സ്നമമൃതാസ്പദലമ്ഭനമ് . .45 . .

ഇതി സ്കന്ദപുരാണേ പാശുപതയോഗവർണനേ ധ്യാനവിധൗ ദ്വിതീയോയം പഞ്ചസപ്തത്യുത്തരശതതമോധ്യായഃ45

176 // 175

സനത്കുമാര ഉവാച
ഉത്പദ്യതേ1 യഥാ ജന്തുർവൈരാഗ്യം വ്രജതേ യഥാ .
യഥാ പ്രബുധ്യതേ ചൈവ തത്തേ വ്യാസ വദാമ്യഹമ് .. 1 . .
ആകാശഃ2 പവനസ്തേജോ ഭൂമിരാപസ്തഥൈവ ച .
ഏഷാമേകത്ര സംഘാതാച്ഛരീരം നാമ ജായതേ .. 2. .

രസാഃ സോമാത്മകാഃ സർവേ തഥാഹാരശ്ചതുർവിധഃ3 .

ദേഹിനാന്തു രസോത്പത്തിരാഹാരസ്യ നിഷേവണാത്4 . .3 . .

രസാദ്രക്തസമുത്പത്തിഃ ശോണിതാത് പിശിതം സ്മൃതമ് .

മേദ ഉത്പദ്യതേ മാംസാത്തസ്മാദസ്ഥീനി ചാഭവൻ ..4. .

മജ്ജാ ചാസ്ഥിഭവാ ജ്ഞേയാ തതഃ ശുക്രസമുദ്ഭവഃ .

രക്തശുക്രസമായോഗാദ് ഗർഭഃ5 സംഭവതി സ്ത്രിയാഃ . .5 . .

ഋതുയോഗസമാധാനാദ് ദൈവകർമവശാദപി .

സ്ത്രിയാഃ പുംസശ്ച രത്യന്തേ ദ്വാവപ്യേകത്വമാഗതൗ . . 6 ..

- - - - - - - - -- - -

39 പരിത്യാഗ - ക, പരിത്യാഗ, (?) . 40 വിവർജിതാ - ഖ, വിവർജിതഃ - ക . 41 യോഗാഭ്യാസഃ - (?) . 42 പരാസങ്ഗഃ - ഖ-, പരാസംഗഃ (?) . 43 സംസക്തനിർമുക്ത - ഡ . 44 കാരണാത് - ക. . 45 223 - ഖ. .

1 ഉത്പദ്യതി - കു. . 2 ആകാശം - ഖ . 3 തഥാഹാരഞ്ചതുർവിധമ് - ക. . 4 നിസേവനാത് - ക. . 5 ഗർഭം - ക. .

- - - - - - - - -- - -

949

താവേകത്വമഥാപന്നൗ പ്രേരിതൗ പവനേന ച .

കലലം ത്വേകരാത്രേണ പഞ്ചരാത്രേണ ചാർബുദമ് . .7. .

പിശിതം സപ്തരാത്രേണ മാസാച്ചാങ്കുരസംഭവഃ 5 .

തതഃപ്രഭൃതി ഗർഭസ്യ വിഭാഗോ ഭവതി ദ്വിജ . .8..

ശിരഃ പാണിമുഖസ്കന്ധഗ്രീവാപൃഷ്ഠാദിസംയുതഃ7 .

പഞ്ചാനാമഥ മാസാനാമക്ഷികർണാദിസമ്ഭവഃ . .9..

സർവസംപൂർണഗാത്രസ്തു സ്രോതോഭിർനവഭിര്യുതഃ .

വ്യക്തീഭവതി തദ്ഗർഭോ മാസൈരഷ്ടഭിരേവ തു .. 8.176.10 . .

സംപ്രാപ്തേ നവമേ മാസി സർവദ്രവ്യസമന്വിതഃ .

പഞ്ചഭൂതാത്മകം തത്തു ചേതോവദവതിഷ്ഠതി . . 11 ..

ഗർഭക്ലേദേന സിക്താങ്ഗഃ8 സർവദുഃഖസമന്വിതഃ9 .

ജാതിം സ്മരേദ്വ[illegible]സ്തത്ര10 ജന്തുഃ സർവസമുദ്ഭവാമ് . . 12 . .

മൃതഃ പുനരഹം ജാതോ ജാതശ്ചൈവ പുനർമൃതഃ .
ഇദാനീം ജാതമാത്രസ്തു യോഗമേവാഭ്യസാമ്യഹമ് . . 13 ..
ന പുനര്യേന11 സംസാരം പ്രവേക്ഷ്യാമ്യശുഭോദയമ് .
ഏവം ചിന്തയതസ്തസ്യ നവമേ മാസി സംഗതേ . . 14..
സ്വകർമവിനിബദ്ധസ്യ ജാതമാത്രസ്യ ദേഹിനഃ .
ദഹേമാവിശതേ12 വായുഃ സ്മൃതിമാക്ഷിപ്യ താമസഃ . . 1 5..
യേന മൂഢോ നിരാനന്ദോ നൈവാധ്യാത്മരതിർഭവേത് .
അഗ്നീഷോമാത്മകം സർവം ഭൂതഗ്രാമം ചതുർവിധമ് . . 1 6. .
സംയോഗാദേവമുത്പന്നമുത്പത്സ്യതി ച സുവ്രത .
തത്ര യേ സാധുസംപർകാച്ഛുഭകർമോദയാദപി . .17. .
ആഗമാന്വേഷണേ സക്താഃ പാപാനുഷ്ഠാനവർജിതാഃ .
മത്വാ സംസാരജം ക്ലേശം13 ജന്മമൃത്യുഭയാർദിതമ്14 ..1 8 ..
- - - - - - - -- - - -
6 മാസാദങ്കുരസംഭവഃ - ക . 7 ഗ്രീവപൃഷ്ഠാദിസംയുത - ?, സംയുതമ് - ക. ഖ. . 8 സിക്താങ്ഗം - ക. . 9 സമാവൃതഃ - ക. ഖ. . 10 സ്മരതി - ഖ, സ്മരൻ വി??സ്തത്ര (?) ക, (വി)ശേസ്തത്ര ക., സംത്രസ്തഃ - (?) . 11 പുനഃപ്രത്യ - ഖ. . 12 മോഹമാവിശതേ (?) - ഖ . 13 സംസാരസക്ലേശ - ഖ. . 14.. ..ഭയാദിതഃ (?) .
- - - - - - - -- - - -

കാമക്രോധരതിദ്രോഹലോഭമോഹസമാവൃതമ് .
വൈരാഗ്യം ജന്മതഃ15 കൃത്വാ സർവാരമ്ഭപരിക്ഷയാത് .. 1 9. .
അന്വിഷന്തി16 ശുഭാർഥം ഹി ഗുഹ്യമധ്യാത്മദർശനമ് .
തേ യോഗം പരമം പ്രാപ്യ ബ്രഹ്മ വിന്ദന്തി തത് പരമ് . .8.176.2 0..
തസ്യ തേ സംപ്രവക്ഷ്യാമി ബ്രഹ്മസംബോധകാരണമ് .
സർവേഷാം യോഗിനാം ഗുഹ്യം സർവയോഗനിദർശനമ്17 . .21 . .
തതോ മാഹേശ്വരം18 യോഗമാഖ്യാസ്യേ തത്പരന്തവ19 .
തേജോഗ്നിഃ കാമജോ വഹ്നിഃ ക്രോധാഗ്നിർവീക്ഷണാനലഃ . .22. .
ജഠരാഗ്നിശ്ച ഭൂതാത്മാ പഞ്ചൈതേ ദേഹവഹ്നയഃ .
പ്രാണാപാനഃ സമാനശ്ച20 ഉദാനോ വ്യാന ഏവ ച . .23 ..

പഞ്ചൈതേ വായവോ നിത്യാ ദേഹിനോ ദേഹസംഭവാഃ21 .
ആകാശപ്രഭവാ ഹ്യേതേ ശരീരം ചൈഷു തിഷ്ഠതി22 . .24. .
മാംസരക്തസമാകീർണം സ്നായുമേദോഽസ്ഥിസംചയമ് .
ത്വചാവനദ്ധം23 ദുർഗന്ധം ശകൃന്മൂത്രസമാവൃതമ് ..25..
തഡിദഭ്രാഗമാനിത്യം മൃത്പാത്രാപാതസന്നിഭമ് .
സർവാനർഥസമായുക്തം24 നചിരാന്നാശഗാമി ച25 ..26. .
ഏകരൂപം നവദ്വാരം ത്രിസ്ഥൂണം പഞ്ചദേവതമ് .
വിഷയേന്ദ്രിയസംകീർണം നൈകവ്യാധിസമർദിതമ്2 6 .. 27..
പ്രാണാദിഭിരവഷ്ടബ്ധം ശരീരം യന്ത്രവത് സ്ഥിതമ് .
വിമുക്തമസകൃത്27 തൈസ്തു വായുഭിർജീവസംഹതൈഃ .. 28. .
ആമപാത്രമിവാപാതാച്ഛീര്യതേ കാലപര്യയാത്28 .
പഞ്ചഭൂതാനി ഭൂതാനി ദേഹാന്നിഷ്ക്രമ്യ സർവശഃ . .29. .
ആവിശന്തി തഥാത്മാനമാത്മാ ച വിശതേ ദ്രുതമ് .
ഭൂതേഷു പവനഃ ശ്രേഷ്ഠോ ജീവസ്തദ്വിനിബന്ധനഃ .. 8.176.3 0. .
- - - - - - - - -- - -
15 ജന്മനഃ (?) - ക., ജന്മനാ - ഖ. . 16 അന്വേഷന്തി - ഖ, അന്വിഷ്യന്തി (?) . 17 സർവയോഗിനി- ദർശനമ - ക. . 18 വിഭോർമാഹേശ്വരം - ഖ . 19 തത്പരന്തപഃ - ക . 20 പ്രാണോപാനഃ സമാനസ്തു - ക. ഖ. . 21 ദേഹസംഭവാൻ - ക . 22 തിഷ്ഠതേ - ക. . 23 ത്വചാവബദ്ധ - ഖ. . 24 സർവാനിത്യസമായുക്തം - ക. ഖ. . 25 നാശഗാമിനമ് - ക. ഖ . 26 ശതാർദിതമ് - ക . 27 വിയുക്തമസകൃത് (?) . 28 കാലപര്യയേ - ഖ. .
- - - - - - - - -- - -

951
വായ്വഗ്നീ സഹിതൗ ജീവോ29 ന ജീവഃ പ്രാണിനാം പൃഥക് .
മൂർതിരന്യാ ന ജീവസ്യ മൃത്യൗ30 ദൃശ്യതി31 ദേഹിനഃ ..31 ..
പഞ്ചരൂപാത്പരോ ദേവഃ സൂക്ഷ്മാത് സൂക്ഷ്മതരോ മതഃ .
നാസൗ പശ്യതി ന ഘ്രാതി ന ശൃണോതി ന ജല്പതി . .32..
ന ജാനാതി ന ച സ്പർശേജ്ജീവഃ32 പ്രാണസമാവൃതഃ33 .
പ്രാണോ നാമ മഹാവായുർജീവം ധാരയതേ ദ്വിജ ..3 3..
ഭാസതേ ശ്വസതേ ചൈവ സർവേഷ്വപി35 ഹി ദേഹിഷു .

സ പ്രാണോ ധാരയത്യഗ്നിം സ ച ജീവ ഇതി സ്മൃതഃ . .34..
വായുസന്ധാരണോ ഹ്യഗ്നിഃ ക്രിയാസു പരിവർതതേ .
യോ വഹ്നിമാനസൗ36 ദേഹേ സ ജീവ ഇതി ശബ്ദ്യതേ ..3 5..
അന്തർഗതോ ഹി ഭൂതാനാം കർമാരമ്ഭനിബന്ധനഃ37 .
ഏവമേതച്ഛരീരന്തു പഞ്ചഭൂതഗുണാത്മകമ് . .36..
തദ്വികാരേ പ്രനഷ്ടേ38 തു മൃത ഇത്യഭിധീയതേ .
ഭൂതേന്ദ്രിയമനോജീവവിഷയാ രാഗബന്ധനേ (?) ..37. .
ഹൃദയേ കർണികായാം തു മധ്യസ്ഥസ്തേജസാം നിധിഃ .
ആത്മാ സർവഗതോ നിത്യം വർജിതോ വിഷയാദിഭിഃ . .38..
തിഷ്ഠതേ സ വിഭുസ്തത്ര യം വിദിത്വാ വിമുച്യതേ .
സ യേന യോഗസംസിദ്ധ്യാ ധ്യാനകർമക്രിയാവിദാ ..39..
നാഡീകർമസമാധാനാത് സതതാഭ്യാസയോഗതഃ .
ഭാഭിഃ39 പ്രകാശിതോ ദൃഷ്ടോ വികാരൈർവിപ്രമോചിതഃ ..8.176.40 ..
ദൃഷ്ടോ ഭവതി വിപ്രേന്ദ്ര മുക്തിശ്ചൈവ തതഃ സ്മൃതാ .
ഷഡ്വിംശകപരിജ്ഞാനാല്ലയമാധായ തത്ര ഹി ..41 ..
സർവപ്രാണിഗതം സൂക്ഷ്മമാത്മദേഹേ ച സംസ്ഥിതമ് .
യം പ്രപശ്യന്തി സംസിദ്ധാ യോഗിനോ ഗതബന്ധനാഃ ..42 ..

- - - - - - - -- - -

29 ജീതോ - ക. ഖ. . 30 സൃഷ്ടൗ (?) . 31 ദൃശ്യേത (?) . 32 ന സ്പൃശേച്ച ജീവഃ (?) . 33.. സ്പർശം ജീവഃ പ്രാണസമാവൃതഃ - ക. . 34 ഭാഷതേ - ക. . 35 സർവേഷ്വേവ - ക. . 36 വഹ്നിർമാനസോ - ക- ഖ . 37 നിബന്ധനമ് - ഖ. . 38 തദ്വികാരപ്രനഷ്ടേ - ഖ . 39 നാഭിഃ - ക. .

- - - - - - - -- - -

952

യോഽഭ്യുപായഃ പരസ്തസ്യ വിജ്ഞാനാദീശ്വരസ്യ തു .
യോഗാഭ്യാസം പരം തം തേ പ്രവക്ഷ്യാമി ദ്വിജോത്തമ . .43 . .

ഇതി സ്കന്ദപുരാണേ പാശുപതയോഗവർണനേ ധ്യാനവിധൗ തൃതീയഃ ഷട്സപ്തത്യുര40 ശതതമോധ്യായഃ

സനത്കുമാര ഉവാച

അന്തരാത്മാ ച 1ചേതോവാന്മനഃ2 സംകല്പജം സ്മൃതമ് .
മഹാഭൂതപ്രചാരാച്ച3 ക്ഷോഭാഗ്നിർജോവ4 ഉച്യതേ . . 1..
ന ശരീരം വിനാ ചേതസ്തച്ചേൻ5 നാസ്തി കുതശ്ച തത് .
ചേതോപി ന വിനാ ജീവം സ ചാപി ന വിനാ മനഃ . .2. .
പ്രാണോ ജീവ ഇതി പ്രോക്തഃ സ്പർശാദന്യത് പ്രവർതതേ .
മനഃ സർവം നിബധ്നാതി കർമാരമ്ഭമിതി7 ശ്രുതിഃ .. 3 ..
സർവ ഏതേ ഹി സംഗത്യ8 ധാരയന്തി ശരീരിണമ് .
യസ്യ9 ചേതോധികന്തേഷാം10 സ ചേതോവാൻ പ്രകീർതിതഃ . .4. .
ചേതസാ തു വിജാനാതി ശുഭാശുഭനിബന്ധനമ് .
തന്മനശ്ചേതസി സ്ഥാപ്യ നിത്യാധ്യാത്മരതിർഭവേത് ..5. .
ശബ്ദാദിവിഷയാതീത ഇന്ദ്രിയാണി നിഗൃഹ്യ തു .
ധ്യാനാരമ്ഭപരോ11 ദേഹീ സ12 സ്യാത് കർമവിവർജിതഃ . .6. .
ഇന്ദ്രിയാണി ന ബധ്നന്തി മനോ ദേഹസമാസ്ഥിതമ് .
ജീവോ ബന്ധാത്മകോ ജ്ഞേയഃ ശുഭാശുഭനിബന്ധനാത് ..7. .
രജസസ്തമസശ്ചൈവ ഗുണയോരശുഭാത്മനോഃ .
ഉദ്രേകാജ്ജായതേ ദുഃഖം സൗഖ്യം സത്വാത് പ്രജായതേ . .8..
സൗഖ്യസ്യ പരിണാമാദ്ധി ദുഃഖോത്പത്തിഃ ശരീരിണാമ് .
ജായതേ ച സുഖം വിപ്ര ഭൂയോ ദുഃഖവിപര്യയാത് ..9..

- - - - - - - - -- - -

40 ഷടഷഷ്ട്യുത്തര - ക. .

1 തു - ക. . 2 മനഃ - ക. . 3 പ്രചാരാശ്ച - ക. . 4 ... ഗ്നിജീവ - ഖ. . 5 ചേതസ്തത്തേ - ഖ. . 6 കുതശ്ചന - ഖ. . 7 കർമഭിസ്തമിതി - ഖ . 8 ഏവേതി സംതത്യ - ഖ. . 9 തസ്യ - ഖ. . 10 തേഷാം - ക. ഖ.. 11 മനോ - ഖ. . 12 ദേഹീശ - ഖ. .

- - - - - - - - -- - -

ഏവമന്യോന്യസംബദ്ധം ഗുണത്രയവികാരജമ് .
സുഖദുഃഖാത്മകം മോഹം ഭൂതാന്യാവിശ്യ തിഷ്ഠതി . .8.177.10 ..
മനശ്ചേതഃസമാധാനാദ്വിഷയോദ്വിജനാദപി13 .

തസ്യ നാശഃ സമാഖ്യാതഃ സങ്ഗസ്യ ച വിവർജനാത് ..1 1. .
ഇച്ഛാനിഗ്രഹണേ സക്താഃ14 ക്രോധാദിപരിവർജിതാഃ .
നിർമമാ നിരഹങ്കാരാ ബധ്യന്തേ നൈവ കർമഭിഃ . . 1 2. .
ആത്മാ സർവഗതോ ഹ്യേഷഃ15 സൂക്ഷ്മഃ സംഭോഗവർജിതഃ .
യോഗിനസ്തം പ്രപശ്യന്തി ധ്യാനാദ്വായുവിവർജനാത്16 .. 13 . .
താവദ് ഭ്രമതി സംസാരേ ചതുര്യോനിഷു ജന്തുഷു .
യാവന്നാത്മാനമന്വേഷ്ടി സ ച വിന്നോ ന ജന്മ ച (?) ..14..
യദ്യപി ധ്യാനസംസർഗാദബുദ്ധ്വാ ബ്രഹ്മ നശ്യതി .
തഥാപി ബ്രഹ്മസായുജ്യാന്ന17 തു ജന്മ പുനർലഭേത് . .15. .
അഷ്ടൈശ്വര്യം പരം ധ്യാനാദ്യോഗജം പ്രാപ്നുതേ മുനിഃ .
വിദിത്വാ പരമാത്മാനം തതോ ന പുനരാവ്രജേത് . . 16 ..
അസുഖാന്യപി18 കർമാണി മഹാപാപകൃതാന്യപി .
കൃത്വാ ധ്യാനരതോ ജന്തുസ്തരസാ നയതി ക്ഷയമ് . .17. .
പ്രാപ്യ കർമക്ഷയം കൃത്സ്നം ധ്യാനയുക്ത്യാ19 മഹാമുനേ .
തിഷ്ഠതേ നിർഭയോ യോഗീ പരമൈശ്വര്യസംയുതഃ . . 18. .
കാമരോഷൗ തഥാ സങ്ഗോ20 ദ്വേഷോ രാഗവിനിശ്ചയഃ21 .
ഏതേ ക്ഷുദ്രതരാ22 ഭാവാ മുക്ത ഏഭിർവിമുച്യതേ . .1 9 . .
ഗർവോ ദമ്ഭോ23 ഹ്യഹങ്കാരസ്തർകോ മാനോഥ മത്സരഃ .
പാരുഷ്യം ക്രൂരതാ ചൈവ ഭാവാഃ ക്ഷത്രനിബന്ധനാഃ24 . . 8.177.20 . .
യസ്യൈതേ മോഹനാ ന സ്യുർവിന്ദന്ത്യാത്മാനമീശ്വരമ് .
മോഹഭാവാന്തരാതീതഃ സമദുഃഖസുഖസ്സദാ .. 21 . .

- - - - - - - - - - - -

13 വിജനാദപി - ക. ഖ., ദ്വേജനാദപി (?) . 14 ശക്തിഃ - ക- . 15 യോഗൈഃ - ക. ഖ- . 56 വായുർവിവർജയേത് - ക. . 17 ബ്രഹ്മസായുജ്യാന്ന (?) . 18 അഭാവാന്യപി - ഖ. . 19 ധ്യാനശക്ത്യാ - ക- ഖ. . 20 തഥാ സങ്ഗൗ - ഖ. . 21 ദ്വേഷരാഗവിനിശ്ചയഃ - ക. ഖ. . 22 ശൂദ്രതരാ - ക ഖ. . 23 ഗർഭസ്തമ്ഭോ - ഖ. . 24 ക്ഷാത്രനിസബന്ധനാഃ - ക. ഖ. .

- - - - - - - - - - - -

954

നിർമമത്വാദിഭിര്യുക്തോ യോഗീതി പരിപഠ്യതേ .

യജ്ഞകർമ സമുത്സൃജ്യ വൈഷ്ണവം മോഹബന്ധനമ് ..22 . .
അധ്യാത്മപരമോ നിത്യം മുമുക്ഷുർബ്രാഹ്മണോ ഭവേത് .
ത്രിവർഗം സംപരിത്യജ്യ യോപവർഗേ രതിം ലഭേത്25 . . 23 ..
ദിവൗകസാമസൗ26 പൂജ്യോ വിപ്ര ഇത്യഭിധീയതേ .
ധ്യാനേന ക്ഷീയതേ കർമ പാപം വാ യദി വാ ശുഭമ് . . 24. .
ക്ഷീണകർമാ തതോ യോഗീ തത്പരം ബ്രഹ്മ വിന്ദതി .
പ്രാപ്തയോഗോ മുനിർധ്യാനീ യദ്യത് കർതുമഭീപ്സതേ27 . .25..
തത്തദ് ഭവതി തസ്യാശു മനസാ ചിന്തിതേന വാ .
യോഗിനം പുരുഷം ദൃഷ്ട്വാ പാപൈർമുച്യന്തി തത്ക്ഷണാത് .
യോപി സംഭാഷതേ തേന28 സോപി സദ്ഗതിമാപ്നുതേ29 ..26 ..
യോഗമേവ പരം30 ജ്ഞാത്വാ സർവാശുഭവിമോചനമ് .
സചേതസോ ദ്വിജാ വിപ്ര ബഭൂവുർഹി മുമുക്ഷവഃ . .27..
ധ്യാനം ധ്യേയം പരം ചൈവ ധാതാരം ചൈവ യേ വിദുഃ .
താപനാത് തപനാത് താപ്യാന്മുക്താസ്തേ ദുഃഖബന്ധനാത് . .28. .
സർവാരമ്ഭപരിത്യാഗാന്മമത്വാദിവിവർജനാത് .
സാംഖ്യയോഗാഗമാവേകൗ ഭേദസ്തത്വവിമോചനേ31 . .29 .
നിർഗുണഃ സാംഖ്യമുഖ്യാനാം പുരുഷഃ പരിപഠ്യതേ .
ദീപനിർവാണവത്തേഷാം ദേഹഭേദേ ഗതിഃ സ്മൃതാ . . 8.177.30 ..
ഈശ്വരഃ സർവനിർമുക്തഃ ക്ഷേത്രജ്ഞോ യോഗിനാം മതഃ .
പരമൈശ്വര്യസംയുക്താസ്തം വിശന്തി ഹി യോഗിനഃ ..3 1 . .
ധാരണാഭിഃ സമം താഭിഃ32 പ്രാണായാമൈസ്തഥൈവ ച .
ആത്മാനം യോജയേദ്യസ്തു സ യാഗം ലഭതേ പരമ് . .3 2. .
അഹിംസാദിസമായുക്തോ33 യോഗീ വിഗതമത്സരഃ .
ധ്യാനമഭ്യസതേ യസ്തു സ ജയേന്മൃത്യുജന്മനീ . . 33 . .

- - - - - - - - -- - -

25 യോപവർഗരതോ ഭവേത് (?), യോപവർഗരതിർലഭേത് - ഖ. . 26 ദിവൗകസാമപി - ക. ഖ. . 27 മഭീപ്സതി - ക. ഖ.. 28 യോഭിസഭാഷതേ - ഖ., സംഭാവിതസ്തേന - ക. ഖ. . 29. മാപ്നുയാത് - ഖ. . 30 യോഗേശ്വരപദം - ക. . 31 വിമോചനൈഃ - ക. . 32 സമന്ത്രാഭിഃ - ക. ഖ., സമസ്താഭിഃ (?) . 33 അഹിംസാഭിഃ സമായുക്തോ - ക. .

- - - - - - - - -- - -

നിർഗുണോ നിരഹങ്കാരോ ജിതദ്വന്ദ്വോനവഗ്രഹഃ .
ഭിക്ഷോപാത്തരസാഹാരോ34 മുമുക്ഷുരിതി ശബ്ദ്യതേ . .34..
സർവാരമ്ഭസമാവസ്ഥഃ സർവാശ്രയവിവർജിതഃ .
കർമമാർഗാദതിക്രാന്തോ ധ്യാനീതി പരികീർത്യതേ ..3 5. .
യസ്യ നോദ്വിജതേ ചേതോ ദുഃഖാപത്തൗ35 മഹാമുനേ .
ന ഹഷ്യതി36 സുഖേ ചൈവ ധ്യാനീതി സ വിശബ്ദിതഃ . .36. .
മോക്ഷസിദ്ധിപ്രദഃ പന്ഥാസ്ത്രിവിധഃ പരികീർതിതഃ .
പൂർവഃ37 സംകേതനഃ പ്രോക്തഃ പശ്ചാത് സംകഥനഃ സ്മൃതഃ ..37. .
സംസക്തശ്ച തൃതീയസ്തു തേഷാം ഭേദമിമം38 ശൃണു .
പ്രതിരൂപം വിഭോഃ കൃത്വാ ദശഭിർനിയമൈര്യുതഃ . .38 ..
ഉപാസ്തേ യോ മുനിർധ്യായൻ സ സംകേതന ഉച്യതേ .
വേദാദൃതസുഖാസങ്ഗഃ39 സത്വകർമാ ത്വബാന്ധവാൻ40 ..39..
പരിത്യജ്യേശ്വരം ധ്യായേത്41 തത്സംകഥനമുച്യതേ .
സർവാരമ്ഭപരിത്യാഗാത് കപിലാദിനിഷേവിതഃ . .8.177.40 . .
സ്മൃതഃ സംകഥനഃ പന്ഥാ യോഗാഗ്നിപരിദീപകഃ .
നിർവികല്പസ്തു യത്സർവം ബ്രഹ്മ ഏവേതി പശ്യതി . .41 ..
ഭിന്നസർവക്രിയാചാരോ ധ്യാനീ സംസക്ത ഉച്യതേ .
ത്രിവിധസ്യാപി മാർഗസ്യ നിയമാനിയമാനി ച ..42..
താന്യേവ പരികീർത്യന്തേ ചര്യാഭേദാ സ്ത്വനേകധാ42 .
ത്രയോപി ഹേതവോ മുക്തേരിമേ ധ്യാനപഥാ മുനേ . .43 ..
സമ്യഗേതാന്മുനിർജ്ഞാത്വാ നിർമമോന്യതമം ശ്രിതഃ .
തദാപ്നോതി പരം ധ്യാനം യേന വിന്ദതി തത്പരമ് ..44. .
സർവാന്ധ്യാനവി□□□സ്ത്വേതാനുച്യമാനാനിമാന്മയാ .
ശൃണു വ്യാസ മഹാബുദ്ധേ യോഗൈശ്വര്യഫലപ്രദാൻ . .45..
ഇതി സ്കന്ദപുരാണേ പാശുപതയോഗവർണനേ ധ്യാനവിധൗ ചതുർഥഃ സപ്തസപ്തത്യുത്തര43 ശതതമോധ്യായഃ44

- - - - - - - -- - -

34 ഭിക്ഷാവാപ്തരസാഹാരോ - ക. . 35 ദുഖായത്തോ - ക. . 36 ഭവിഷ്യതി - ക. . 37

പൂർവം - ക. 38 ഭേദമിദം - ഖ. . 39 വേദാമൃ?തസുഖാസങ്ഗഃ - ക.,. ..സങ്ഗ - ക. ഖ. . 40 .. ര്മത്സബാന്ധവാൻ - ക. . 41 ധ്യാതി - ക, ഖ. . 42 ചര്യാഭേദസ്ത്വനേകധാ ക, . 43 സപ്തഷഷ്ട്യുത്തര - ക. . 44 225 - ഖ. .

- - - - - - - - - - - -

178

956

സനത്കുമാര ഉവാച

ദ്വിവിധം ബ്രഹ്മ നിർദിഷ്ടം ക്ഷരമക്ഷരമേവ1 ച .
വിദിത്വോഭയമേതദ്ധി മുച്യതേ സർവബന്ധനൈഃ . . 1 . .
പഞ്ചവിംശതിമം തത്ത്വം ക്ഷരം2 തത് പ്രകൃതേഃ പരമ് .
അക്ഷരം ച3 പരം ബ്രഹ്മ ഷഡ്വിംശകമിതി4 സ്മൃതമ് . .2 ..
മന ഏകഗതം കൃത്വാ ധാരണാഭിഃ പുനഃ പുനഃ .
വായുനിഗ്രഹണം കുര്യാത് പ്രത്യാഹാരപുരസ്സരമ് .. 3 . .
മുഹൂർതാർധം ക്ഷണം വാപി പ്രത്യാഹാരം സമാചരേത് .
തലാത് ത്രിംശച്ഛതം ചോർധ്വം പ്രാണായാമനിബന്ധനമ് . .4..
അഭ്യസ്തമാസനം5 യത് സ്യാത് സ്വസ്തികാദി പ്രകീർത്തിതമ് .
തദ് ബദ്ധ്വാ വിജനേ ദേശേ ധ്യാനാഭ്യാസം സമാചരേത് ..5..
ക്ഷുധാർത്തോ വാതിഭുക്തോ വാ രുജാ ദുഃഖാന്വിതോപി വാ .
ന ധ്യായീത പുനർവിദ്വാൻ യ ഇച്ഛേദ് ധ്യാനമാത്മനഃ . .6 . .
യോഗഹസ്തം തതഃ കൃത്വാ വാമസ്യോപരി ദക്ഷിണമ് .
അധോമുഖോ ഭവേത് കിഞ്ചിത് പശ്യന്നാസാഗ്രമാത്മനഃ . .7..
അസ്പൃശൻ ദശനൈർദന്താനോങ്കാരം ബ്രഹ്മ സംസ്മരൻ .
ധ്യായീത നിർമമോ6 വിദ്വാന പ്രാണായാമപുരഃസരമ് . .8..
ആത്മാനമാത്മനാ യോജ്യ സർവാങ്ഗാനി തു സംഹരേത് .
നിരീഹഃ പിഹിതാക്ഷശ്ച7 നിക്ഷിപ്യ ഹൃദി ധാരണാമ് . .9. .
പാഷാണ ഇവ നിഷ്പന്ദോ മുനിർധ്യാനം സമാചരേത് .
ഏകത്രാസ്പന്ദസന്ധാനം മനസോ8 ധാരണാ സ്മൃതാ .. 8.178.10 ..
ഏവം പ്രതിദിനം തസ്യ ധ്യായതോ യോഗിനോ മുനേ .
വികാരാ ഗുണജാഃ സർവേ നശ്യന്തേ വിഘ്നഹേതവഃ . . 11 .
അന്വേഷ്ടി ച പരം9 ബ്രഹ്മ സ്വശരീരം സമാസ്ഥിതമ് .

കൃത്വൈക്യം10 പ്രാണമനസാമിന്ദ്രിയാണാം വിനിഗ്രഹാത് . . 12 ..

- - - - - - - - - -- - -

1 അക്ഷര ക്ഷരമേവ - ക., ഹ്യക്ഷരംക്ഷരമേവ - ഖ. 2 അക്ഷര - ക., ത്വമക്ഷരം തത്ക്ഷരം? - ഖ. . 3 അക്ഷരശ്ച - ക. ഖ. . 4 ഇതി - ക. ഖ. . 5 സ്വഭ്യസ്തമാസനം - ഖ. . 6 നിത്യമോം ക. . 7 പിതിഥാക്ഷശ്ച - ക. ക., പതിതാക്ഷശ്ച - ഖ.. 8 മാനസോ - ക. . 9 പരമം - ഖ . 10 കൃത്വൈകോ - ക. ഖ. .

- - - - - - - - - -- - -

957

സർവഭാവപരിത്യാഗാന്മോക്ഷമാപ്നോത്യസംശയമ് .
പ്രത്യാഹാരരതം കൃത്വാ സർവമിന്ദ്രിയഗോചരമ് . . 13 . .
തതോ യുഞ്ജതി നിർദ്വന്ദ്വോ മനസ്സന്ധാനമാചരൻ .
സർവം മനസി സംസ്ഥാപ്യ പരം തത്ത്വം നിരൂപയേത് . . 14. .
അഥൈശ്വര്യഗതാം സിദ്ധിം ധ്യായന്നഷ്ടവിധാം യദാ .
പശ്യതേ യോഗസംസിദ്ധ്യാ തദാ യോഗീ പ്രകീർത്യതേ . . 15 . .
ബ്രഹ്മസോമാദികാൻ11 ദേവാൻ യദാ യുക്തഃ പ്രപശ്യതി .
യോഗിഭിഃ കഥ്യതേ ഹ്യേഷാ സിദ്ധിര്യോഗവികാരജാ .. 16 ..
മനസാ യോഗിനാം സിദ്ധിഃ സാഖ്യാസ്തത്ത്വവിനിശ്ചയാത്12 .
ന വിശേഷോസ്തി യോഗാനാം13 മുക്ത്വാ മാഹേശ്വരം14 വിധിമ് . . 17..
യോഗിനോ ധ്യാനസംസിദ്ധിം സാംഖ്യാസ്തത്ത്വവിനിശ്ചയമ് .
അവിഭിന്നാവുഭാവേതൗ ധ്യാനതത്ത്വാർഥനിശ്ചയൗ15 . . 18 . .
സർവബന്ധപരിഭ്രഷ്ടഃ സങ്ഗദോഷവിവർജിതഃ .
രാഗമോഹാദിസംത്യക്തോ മുക്ത ഇത്യഭിധീയതേ . . 19 . .
ശബ്ദാദീൻ വിഷയാൻ യുക്തോ ന ധ്യായന്വേത്തി വൈ യദാ .
അസകൃദ് യോഗസംസിദ്ധ്യാ തദാ പശ്യതി തത്പരമ് . .8.178.2 0 . .
മൃത്യുജന്മഭയോദ്വിഗ്നഃ സങ്ഗദോഷവിവർജിതഃ .
അരണ്യേ മൗനമാധായ ധ്യായേദോങ്കാരമക്ഷരമ് .. 21 . .
വേദാദൗ യഃ സ്വരഃ പ്രോക്തോ വേദാന്തേ ച പ്രതിഷ്ഠിതഃ
തസ്യ പ്രകൃതിലീനസ്യ16 യഃ പരഃ സ മഹാൻ സ്മൃതഃ ..2 2 ..
ത്രിസംസ്ഥാനം ത്രിമാത്രം ച ത്രിബ്രഹ്മ ത്ര്യക്ഷരം തഥാ17 .

മാത്രാഹീനം സമാത്രം ച യോ വിദ്യാത് സ വിമുച്യതേ .. 23 . .
നാഗ്നിസ്തത്ര ന വായുശ്ച ന സോമോ ന ദിവാകരഃ .
പ്രഭവന്തി മഹേശാനേ ഈശ്വരേ ത്രിവികല്പിതേ . .24..

- - - - - - - - - - - -

11 ബ്രഹ്മസോമാദയോ - ക. ഖ. ' . പേ സഖ്യാനാ ഗുണവർജിതാ - ഖ. . 13 യോഗിനാം ന വിശേഷോസ്തി (?), യോഗിനാം - ക. ഖ. . 14 മാഹേശ്വരീ - ക. ഖ. . 15 നിശ്ചിതൗ - ക. ഖ. . 16 പ്രകൃതിഹീനസ്യ - ഖഃ . 17 തദാ ക

- - - - - - - - - - - -

ഓങ്കാരഃ18 പരമം തത്ത്വമാത്മാ ബ്രഹ്മ ച കീർത്യതേ .
ക്ഷേത്രജ്ഞൈരാത്മസംബോധാദ്യോഗിഭിഃ സൂക്ഷ്മദർശനാത് . .25..
ഏവമേവ സദാ ധ്യായൻ മന ആത്മനി യോജയേത് .
ഈശ്വരം പ്രാപ്നുതേ യോഗീ യമവാപ്യ വിമുച്യതേ . .26. .
ഇന്ദ്രിയാണി തു സർവാണി ശബ്ദരൂപാദിനിഗ്രഹാത്19 .
വിദിത്വാ കർമജാൻ ഹന്തി യോഗീ ദോഷാനശേഷതഃ20 . .27. .
ധ്യാനശക്ത്യാ തതഃ ശുദ്ധഃ സർവജിന്മോക്ഷമാപ്നുതേ .
യുഞ്ജൻ പ്രതിദിനം വ്യാസ ഷഡ്മാസാദ് യോഗമാപ്നുതേ ..28..
പശ്യതേ ച പരം ബ്രഹ്മ യേന മുച്യേത ബന്ധനാത് .
തമാത്മാനം പരം ജ്ഞാത്വാ യോഗശക്ത്യാ മഹാമുനിഃ .
പരമൈശ്വര്യസംയുക്ത അമൃതം21 പദമാപ്നുയാത്22 . .29 . .
ഇതി സ്കന്ദപുരാണേ പാശുപതയോഗവർണനേ ധ്യാനവിധൗ പഞ്ചമഃ23 അഷ്ടസപ്തത്യുത്തര- ശതതമോധ്യായഃ

179 //178

സനത്കുമാര ഉവാച
അന്തഃകരണസംസിദ്ധോ യോ മഹാൻ കഥിതോ മയാ .
പഞ്ച കർമേന്ദ്രിയാണ്യത്ര പഞ്ച ബുദ്ധീന്ദ്രിയാണി ച . . 1 ..
പഞ്ചഭൂതം മനശ്ചാത്ര വികാരാഃ ഷോഡശ സ്മൃതാഃ .
മഹാൻ ബുദ്ധിരഹങ്കാരസ്തന്മാത്രാണി ച1 പഞ്ച ഹി . .2. .
ഇമാഃ പ്രകൃതയോ വ്യാസ ദേഹമഷ്ടൗ സമാശ്രിതാഃ .
തത്ത്വാനി തു2 ചതുർവിശത്യേതാന്യുക്താനി3 യോഗിഭിഃ .

ദേഹമേഭിരവഷ്ടബ്ധം ത്രൈലോക്യവ്യാപിഭിഃ സ്ഥിതമ് ..3 . .
നാഭിമധ്യേ തു നാഡീനാം ശതമേകം പ്രതിഷ്ഠിതമ് .
സര്‍വാങ്ഗേഷു തു യാസ്ത്വന്യാ ജലാന്നരസവാഹികാഃ4 ..4. .

- - - - - - - - -- - -

18 ഓങ്കാരം - ഖ. . 19 ശബ്ദസ്പര്‍ശാദോനിഗ്രഹാത് - (?) . 20 യോഗദോവാനശേഷതഃ - ക. ഖ. . 21. ..മമൃതം - ഖ.. 22 തദവാപ്നുയാത് - ഖ. . 23 ധ്യാനവിധൗ (?) . 24 അഷ്ടഷഷ്ട്യുത്തര - ക. .

1 തു - ക. . 2 ച - ഖ . 3. .ദേതാന്യുക്താനി - ക. ഖ. . 6 രസവാഹിനഃ - ക., രസവാഹിനീ - ഖ. .

- - - - - - - - -- - -

959

താസാം ത്രിംശത് സഹസ്രാണി വ്യാനസ്രോതസി5 സംസ്ഥിതാഃ .
ഉദാനസ്യാപരാ നാഡ്യോ6 ബ്രഹ്മമൂര്‍ധ്നി പ്രതിഷ്ഠിതാഃ . .5. .
ചക്രനാഭീ സമാശ്രിത്യ7 ഭൂതസംഘാതമാസ്ഥിതമ് .
തന്മധ്യേ തു ഗുണസ്പൃഷ്ടഃ8 കര്‍മാത്മാ ഭൂതമോഹനഃ ..6. .
നക്ഷത്രോദ്യോതസംകാശോ ജ്യോത്സ്നാ പുഞ്ജനിഭഃ പ്രഭഃ9 .
വിഘാതജനനോന്യേഷാം സൂര്യായുതനിഭഃ10 സ്ഥിതഃ ..7. .
സംഭൂതോഗ്നിരിവോത്പാതീ ഗിരിനീഹാരസന്നിഭഃ .
ഗുണസ്ഥോ ഭൂതയോനിസ്തു പുരുഷഃ പഞ്ചവിംശകഃ ..8..
തസ്യാപി പരതഃ ശുദ്ധോ മഹാനഗ്നിരിവോത്ഥിതഃ .
അര്‍ചിഷ്മാന്‍ സര്‍വതോ ദീപ്തോ നിര്‍വികല്പോ നിരഞ്ജനഃ ..9..
നിര്‍ധൂമാങ്ഗാരസകാശോ നവിജ്ഞാതാഗമക്രിയഃ .
ഷഡ്വിംശഃ പുരുഷഃ സൂക്ഷ്മ ഈശ്വരഃ പരമോ വിഭുഃ .. 8.179.10 ..
സ ഏഷ11 കഥിതോ വ്യാസ പരേഷാം പരതഃ സ്ഥിതഃ .
മഹാദേവമിമം ജ്ഞാത്വാ മുച്യതേ തത്ക്ഷണാന്മുനിഃ ..1 1 . .
ഗുണത്രയവികാരസ്ഥഃ കഥിതഃപഞ്ചവിംശകഃ .
ഭൂയഃ സംസരതേ തസ്മാദജ്ഞാനേനൈവ മോഹിതഃ . . 1 2. .
ദേവമാനുഷതിര്യക്ഷു ഭ്രാമ്യതേ രാഗമോഹിതഃ .

ഷഡ്വിംശകസമാധാനാത് സിദ്ധിസ്തസ്യ വികാരതഃ .. 13 . .
ക്രിയാകാര്യവിനിർമുക്തഃ സർവജ്ഞഃ സർവസൃക്12 പ്രഭുഃ .
പരമൈശ്വര്യസംപൂർണഃ കൃതകൃത്യോ മഹേശ്വരഃ ..14..
അജഃ സ്വയമ്ഭൂഃ13 ഷഡ്വിംശഃ കൂടസ്ഥോ ഹ്യചലോ ധ്രുവഃ .
തതസ്തത്ത്വാനി ജായന്തേ പുരുഷശ്ച ഗുണൈഃ സഹ .. 15. .
തസ്മിന്നേവ ച ലീയന്തേ ഷഡ്വിംശേ തു മഹേശ്വരേ .
വിദിത്വൈനം മഹേശാനം മുക്തിസിദ്ധിരവാപ്യതേ ..1 6 ..

- - - - - - - -- - - -

5 ധ്യാനസ്രോതസി - ഖ. . 6 നാഡീ - ക. ഖ. . 7 ചക്രതാ?ഭീൻസമാശ്രിത്യ - ക . 8 ച ഗുണസ്പൃഷ്ടഃ - ഖ . 9 പുഞ്ജനിഭപ്രഭഃ - (?) . 10 സൂര്യാതപനിഭഃ - ക. ഖ. . 11 ഏഷ സ - ഖ. . 12 സർവകൃത് - ക. . 13 സ്വയമ്ഭുഃ - ക. . 14 വിദിത്വൈകം - ഖ. .

- - - - - - - -- - - -

ഏതജ്ജ്ഞാത്വാ ന ലിപ്യേത കർമഭിർമോഹബന്ധനൈഃ .
യഥാഗ്നിർനിർദഹേദന്തേ ഭൂതഗ്രാമമശേഷതഃ . . 17 . .
ഷഡവിംശകപദാർഥജ്ഞസ്തഥാ കർമാണി നിർദഹേത് .
സർവവ്യാപി യഥാകാശം സൂക്ഷ്മം നൈവ തു ലിപ്യതേ . .1 8. .
ഷഡ്വിംശകരതോ യോഗീ തഥാ പാപൈർന ലിപ്യതേ .
ഷഡ്വിംശാത് പരതോ നാസ്തി തസ്മാത് തത്പരമോ15 ഭവേത് . . 1 9. .
ഏകത്വം സഹ തേനൈവ ത്യക്ത്വാ ദേഹമവാപ്നുതേ16 .
ബ്രഹ്മവിഷ്ണ്വാദികം സർവ ഭൂതഗ്രാമമശേഷതഃ . .8.179.2 0 ..
ഈശ്വരാജ്ജായതേ വ്യാസ തസ്മിന്നേവ പ്രലീയതേ .
നാസ്തി തസ്മാത് പരോ ഹ്യന്യ17സ്തം വിദ്യാത് സർവതഃ സ്ഥിതമ് ..21 ..
യമധ്യാത്മവിദഃ സിദ്ധാഃ പരമാത്മേത്യുപാസതേ18 .
സ ഏഷ സർവഗോ ദേവഃ ഷഡ്വിംശഃ പരമേശ്വരഃ . .22 ..
പ്രാണോപാനഃ19 സമാനശ്ച ഉദാനോ വ്യാന ഏവ ച .
യേ പഞ്ചവായവോ ദേഹേ തേഷാം നിഗ്രഹണം യതേത്20 .. 23 . .
അപാനഞ്ച സമാനഞ്ച കൃത്വൈകഗതമാദൃതഃ21 .
വ്യാനേന സഹിതം പ്രാണമുദാനേ സന്നിവേശയേത് . .24..
നാസാഗ്രേ തു സകൃത് പ്രാണം22 പ്രാപയേദ് യോഗശക്തിതഃ .

ഭദ്രാം ദൃഷ്ടിം സമാസ്ഥായ23 ഷഡ്വിംശം ചിന്തയേത്തതഃ . .25. .
മാത്രാഃ പഞ്ചദശ പ്രോക്താഃ പ്രഥമം സന്ധിബന്ധനമ് .
മാത്രാ വിംശതി വിജ്ഞേയാഃ24 പഞ്ചമഃസന്ധിവിഗ്രഹഃ . .26. .
നിശ്ശബ്ദേ വിജനേ ദേശേ നിരീഹോ വിജിതേന്ദ്രിയഃ25 .
സ്വസ്തികം പദ്മകം ഭദ്രമഥവാ സിംഹകച്ഛപൗ26 . . 27..
ഏകമാസനമാസ്ഥായ ഷഡ്വിംശം സമനുസ്മരൻ .
സർവാങ്ഗാനി സമാഹൃത്യ നിഷ്പന്ദോ ധ്യാനമാചരേത് . .28..

- - - - - - - - - - - -

15 പരതമോ - ഖ. . 16 ത്യക്ത്വാ ദേഹം സ തൈനൈവ സഹൈകത്വമവാപ്നുതേ (?) . 17. ത്സ്തം - ക. . 18 പര ഇത്യുപസേവതേ - ക. ഖ. . 19 പ്രാണാപാനൗ - ഖ. . 20 യതഃ - ക . 21 മാദിതഃ (?) . 22 പ്രാണാം (ന്) - ക. . 23 സമാദായ - ഖ. . 24 വിംശതികാ ജ്ഞേയാഃ - (?) . 25 വിചലേന്ദ്രിയഃ - ഖ. . 26 ഭദ്രം സിംഹം കച്ഛപമേവ വാ (?) .

- - - - - - - - - - - -

ശനൈഃ സംചാരയേദ്വായും നാഡീഭിഃ സ്രോതസി സ്ഥിതമ് .
താവത്തിഷ്ഠേത യുക്താത്മാ ധ്പാനയോഗാദ് ഗതസ്പൃഹഃ . .29..
സോമമണ്ഡലസംകാശം യാവത് പശ്യേദ്ധൃദി സ്ഥിതമ് .
ജ്യോതിർദേഹാശ്രിതം ദൃഷ്ട്വാ യോഗൈശ്വര്യം27 പ്രവർതതേ . . 8.179.30 ..
തത ഏവം സദാഭ്യാസാദ് യോഗസിദ്ധിപ്രവർതനാത് .
ത്രികാലവിഷയം ജ്ഞാനം പ്രത്യക്ഷം യോഗിനോ ഭവേദ് . .3 1 . .
വ്യാധയോ നാവിശന്ത്യേനം ന ച ദുഃഖാന്വിതോ ഭവേത് .
സ്വദേഹസ്യ ച സൗഗന്ധ്യം വപുർദിവ്യം ച ജായതേ . .3 2 ..
അമോഘഞ്ച വചസ്തസ്യ ശാപാനുഗ്രഹകാരിതമ് .
പ്രത്യവായോ ന ചൈവാസ്യ ഭവേത് കർമനിബന്ധനഃ . . 33 ..
സർവവിദ്യാവിദാം വ്യാസ യതീനാം വ്രതചാരിണാമ്28 .
തപസ്വിനാം ച വിപ്രാണാം യോഗീ ശ്രേഷ്ഠ ഉദാഹൃതഃ .. 34. .
നാന്യഥാ മുച്യതേ ജന്തുഃ സംസാരാത് തമസഃ29 പരാത്30 .
ഷഡ്വിംശകപരിജ്ഞാനം മുക്ത്വാ യോഗനിബന്ധനമ് . .3 5 ..
ഷഡങ്ഗേന തു യോഗേന തഥാ പഞ്ചവിധേന ച .
ജിത്വാ ഹൃഷ്ടപ്രകാരന്തു31 ആസനാനാം നിബന്ധനമ് ..3 6..

മാത്രോത്കർഷേണ ജിത്വാ ച പ്രാണായാമം ചതുർവിധമ് .
തന്മാത്രാണീന്ദ്രിയൈർജിത്ത്വാ വിഷയൈരിന്ദ്രിയാണി ച . .37..
അഹങ്കാരഭയായാസക്രോധലോഭവിവർജിതഃ .
വിമത്സരോഥ നിഃസങ്ഗോ നിഃസ്നേഹോ നിഃസ്പൃഹസ്തഥാ . . 38. .
യോഗാസ്പദം സമാധായ32 പൂർവോക്തം ഗുണവർജിതമ്33 .
ധ്യായീത ഹൃദി തം ദേവം വിശ്വം വിശ്വേശ്വരം വിഭുമ് ..3 9. .
അനാദിനിധനം ശാന്തം ത്രൈഗുണ്യപരിവർജിതമ് .
താലൗ ജിഹ്വാം സമാധായ ദന്തൈർദന്താൻ ന ച സ്പൃശൻ34 . .8.179.40 ..

- - - - - - - -- - - -

27 യോഗീ സ്വൈരം (?) . 28 ബ്രഹ്മചാരിണാമ് - ഖ.. 29 തപസഃ - ക. . 30 പുരാൻ - ക. . 31 പഞ്ചപ്രകാരന്തു - ഖ.. 32 സമാദായ - ധ. . 33 ഗുണവർജിതഃ - ഖ. . 34 ന ചാസ്പൃശൻ - ക., നിവാസ്പൃശൻ - ഖ. .

- - - - - - - -- - - -

962

ഇന്ദ്രിയാണി മനശ്ചൈവ പരമാത്മനി യോജയേത്35 .
കൃത്വാ മനസി തത്സർവം പ്രാണാപാനൗ നിരുദ്ധ്യ ച . .41 . .
ഓങ്കാരം ത്വസകൃദ് ധ്യായൻ സംഹൃത്യാങ്ഗാനി കൂർമവത് .
ശരീരം സർവമാപൂര്യ വിക്ഷിപേത് സർവമാത്മനി36 . .42..
തത്സംഹൃത്യ മുനിർഭൂയോ വ്യാപി ഭൂതം പ്രവിസ്തൃതമ് .
നാഡീവായുപ്രചാരേണ ഭൂയോഭൂയസ്തഥാരഭേത്37 . .43 . .
സ പൂർവാപരരാത്രേ തു സാത്വികം38 ചേത39 ഉച്യതേ .
മധ്യാഹ്നേ ചാപരാഹ്ണേ ച കൃഷ്ണം40 ധ്യായീത താമസമ് . .44..
സന്ധ്യയോരുഭയോർനിത്യം രാജസം ധ്യാനമാചരേത് .
തൈജസം സർവതശ്ചാപി ധ്യാനാദേവ ജയേദ് ഗുണാൻ41 ..45 ..
സദൈവം ധ്യയതോ വ്യാസ തദൈശ്വര്യം പ്രവർതതേ .
യേന ഷഡ്വിംശകം ബുദ്ധ്വാ ഹൃദയസ്ഥം മഹേശ്വരമ് ..46..
സ്വേച്ഛയാ സ്വതനും ത്യക്ത്വാ തസ്മിന്നേവ പ്രലീയതേ .
പരമാത്മാ പരം ബ്രഹ്മ കാരണം പുരുഷോ മഹാൻ ..47. .
ഈശ്വരോ നിർഗുണോ ഭോക്താ ഷഡ്വിംശഃ സമുദാഹതഃ .
യച്ചാ42 സത് സദസച്ചൈവ ഭൂതിഭൂതോ വിഭുഃ പരഃ ..48..

ജാഗർത്തി സ്വപതേ ഭുംക്തേ സന്തിഷ്ഠതി ദദാതി ച .
സ സ്രഷ്ടാ സ ച സംഹർതാ ഗുണാതീതോ മഹേശ്വരഃ . .49..
ഇത്യേതത് കഥിതം സർവം സർവയോഗനിദർശനമ് .
യോഗം പാശുപതം തുഭ്യ43 മാദ്യം44 മോക്ഷഗതിപ്രദമ് . .8.179.5 0 ..
സർവപ്രസങ്ഗരഹിതം ഹരവക്ത്രവിനിഃസൃതമ് .
സൂക്ഷ്മം തത്പരമം ജ്ഞാനം പ്രവക്ഷ്യാമി തവാനഘ .
യസ്യ സമ്യക് പരിജ്ഞാനാദ് വിജ്ഞേയം നാപരം ഭവേത് . .51 . .
ഇതി സ്കന്ദപുരാണേ പാശുപതയോഗവർണനേ ധ്യാനവിധൗ ഷഷ്ഠഃ ഊനാശീത്യുത്തര45 ശതതമോധ്യായഃ46

- - - - - - - - -- - -

35 യോജയൻ (?) . 36 സർവതോ മനഃ - ഖ. . 37 ഭവേത് ഖ., ചരേത് (?) ' 38 സാർഥികം - ക . 39 ശ്വേത (?) . 40 കൃത്സ്നം - ഖ . 41 ഗുണം - ഖ. . 42 യച്ച (?) . 43 ഗുഹ്യം (?) . 44. മദ്യ (?), മയാ (?) . 45 ഊനസപ്തത്യുത്തര - ക . 46 169 - ക., 227 - ഖ. .

- - - - - - - - -- - -

963
സനത്കുമാര ഉവാച
ബ്രഹ്മാദ്യാ ദേവതാ വ്യാസ ദക്ഷയജ്ഞവധേ പുരാ .
ശങ്കരം ശരണം1 ജഗ്മുർവീരഭദ്രഭയാർദിതാഃ . .1 . .
ഗണേന്ദ്രേണാഭിയുക്താസ്തു2 ഭസ്മകൂടാനി ഭേജിരേ .
യദാ ഭസ്മ പ്രവിഷ്ടാസ്തേ3 തേജഃ ശാങ്കരമുത്തമമ്4 ..2. .
അഭവംസ്തേ തദാ രൗദ്രാഃ5 പശവോ ദീക്ഷിതാ ഇവ .
ഭസ്മാഭസിതഗാത്രാണാം6 ശങ്കരവ്രതചാരിണാമ് . .3 ..
സ്വം യോഗം പ്രദദൗ തേഷാം തദാ ദേവ ഉമാപതിഃ .
സർവാസാം7 മോക്ഷവിദ്യാനാം യത്തത്ത്വമതിരിച്യതേ ..4..
ഹിരണ്യഗർഭപ്രമുഖൈര്യോഗിമുഖ്യൈഃ പ്രവർതിതഃ8 .
യോ യോഗഃ സകലോ വ്യാസ കൃച്ഛ്രോപായപ്രസാധനഃ ..5..
ജന്മാന്തരസഹസ്രൈസ്തു തമഭ്യസ്യ മഹാമുനേ .
പ്രാപ്നുവന്തി പരം9 ജ്യോതിര്യോഗൈശ്വര്യമഥാപി വാ .
യോയം ഭഗവതാ സാക്ഷാദ് യോഗോ മാഹേശ്വരഃ പരഃ . .6. .

തത്ത്വതഃ കഥിതസ്തേഷാം പ്രപന്നാനാം10 ദിവൗകസാമ് .
അസ്യ സമ്യക് പരിജ്ഞാനാദനേനൈവ തു ജന്മനാ . .7. .
വ്രതം പാശുപതം പ്രാപ്യ ഷഡ്മാസാജ് ജ്ഞാനമാപ്നുതേ .
യോഗൈശ്വര്യം മഹദ്11 വ്യാസ യദവാപ്യ വിമുച്യതേ ..8. .
സർവധർമം ബഹിഃ കൃത്വാ നിഷ്കലസ്യ പ്രഭാവതഃ .
ദീക്ഷാം പാശുപതീം പ്രാപ്യ തം12 വിശന്തി മഹേശ്വരമ് . .9..
സർവജ്ഞാനസമായുക്തം തപോധർമബഹിഷ്കൃതമ്13 .
ഭസ്മസാധനമാത്രം തു ശിവേന കഥിതം വ്രതമ് ..8.180.1 0 ..
പാപിഷ്ഠാ ധർമവന്തോ വാ ഭക്താഃ കേവലമീശ്വരമ് .
സേവനാദ്യസ്യ മുച്യന്തേ തന്നിബോധ മഹാവ്രതമ് .. 11 . .
- - - - - - - - - -- - -

1 ശരണം ശങ്കരം - ഖ- . 2 സംയുക്താ - ഖ- . 3 പ്രദീപ്താസ്തേ - ഖ. . 4 ശങ്കരമുത്തമമ് - ക. ഖ. . 5 മഹാരൗദ്രാഃ - ക . 6 ഭഷിത (രുഷിതഃ)ഗാത്രാണാം - ഖ. . 7 സർവേഷാം - ക. .8 പ്രവർതിതമ് - ക . 9 യദി - ഖ. . 10 പ്രസന്നാനാം - ക. . 11 ഗതോ - ഖ. . 12 മാ - ക. ഖ. . 13 തയോധർമവിഹിഷ്കൃതമ് - ക. .
- - - - - - - - - -- - -

അധർമം ന വിനാ ധർമോ ന ച ധർമം വിനാശുഭമ് .
ഏതൗ പരസ്പരം ബദ്ധൗ ത്യക്ത്വാ തസ്മാദിമാവുഭൗ ..1 2 . .
ധർമാധർമപരിത്യക്തശ്ചരേത് പാശുപതം വ്രതമ് .
തതോ യോഗമിമം പ്രാപ്യ മഹദൈശ്വര്യമാപ്നുതേ .. 13 ..
ഭസ്മഗ്രഹണമാത്രാത്തു14 തേ സർവബന്ധപ്രമോചനമ് .
മുച്യതേ സ്പൃഷ്ടമാത്രസ്തു15 ബ്രഹ്മപൂതേന16 ഭസ്മനാ .. 14. .
ദഹേത് സോമകൃതം വഹ്നിരീശ്വരം ചാനലം17 വിദുഃ .
കൃതാകൃത ദഹത്യഗ്നിർഭൂയഃ18 സോമസമാഗതഃ19 . . 1 5. .
ഭസ്മനാ മോചിതാഃ സർവേ ബ്രഹ്മാദ്യാ അഭിമാനിനഃ .
ഭസ്മനസ്തേജസോ20 വീര്യം ഭസ്മ പാവനമീശ്വരമ് ..1 6..
ആത്മാനമുദ്ധരേദ്21 വ്യാസ22 യഃ സ്നാനം ഭസ്മനാ ചരേത്23 .

ഭസ്മനാ ശിവയോഗേന മുച്യതേ പാശബന്ധനാത്24 ..17..

പ്രഭവന്തി സുരാഃ സോമാത് പിതരോ വഹ്നിസംഭവാഃ25 .

വഹ്നിസോമാത്മകം26 തസ്മാജ്ജഗത്സർവം പ്രതിഷ്ഠിതമ് . .18. .

ഈശ്വരോഗ്നിശ്ച സോമശ്ച ഭസ്മ തത്തേജ ഉച്യതേ .

തേജസാ തസ്യ സംസ്പൃഷ്ടോ മുച്യതേ ജന്മനാ27 ദ്വിജ28 ..1 9 ..

സാംഖ്യം വിദ്യാസ്തപശ്ചൈവ ത്യക്ത്വാ ധർമാംശ്ച വൈദികാൻ .

കേവലം ഭസ്മസംസ്നാനാത് പൂതോ ഗച്ഛതി തത്പദമ് ..8.180.2 0 ..

വിഷയാനപി സംസേവ്യ ബഹ്വധർമരതോപി സൻ29 .

പശ്ചാദ് ഭക്തിപരഃ ശമ്ഭോർഭസ്മനൈവ30 ഹി ശുദ്ധ്യതി ..2 1 ..

ആത്മാനം യഃ31 പശും കൃത്വാ മഹാദേവം ഹുതാശനമ് .

ദീക്ഷിതോ ബ്രഹ്മഭസ്മഭ്യാം ശിവയാജീ മുനിർഭവേത32 ..22..

- - - - - - - - -- - -

14 തന്മാത്രാത് - ക, തന്മാത്രം - ഖ., തന്മാത്രം തു (?). 15 സൃഷ്ടമാത്രസ്തു - ഖ . 16 ബ്രഹ്മഭൂതേന (?) . 17 ചാലനം ക . 18 ദഹേദഗ്നിർഭൂയഃ - ഖ . 19 സമാഗതമ് - ക . 20 ഭസ്മസസ്തേജസോ - ക. ഖ . 21 ശങ്കരേ - ഖ. . 22 ന്യസ്യ - ഖ. . 3 ഭസ്മസാചരേത് - ക ഖ . 24 പാപബന്ധനാത് ക. 25 സംഭവാൻ (ത്) - ക . 26 വഹ്നീസോമാത്മകം - ക ഖ . 27 ജന്മനോ ? . 28 ദ്വിജം - ക, ദ്വിജഃ - ഖ. . 29 സഃ - ഖ. . 30 ഭസ്മസൈവ - ക ഖ. . 31 സ - ഖ. . 32 ശിവയാജിമുനിർഭവേത് - ക., ശിവയോഗീ ? .

- - - - - - - - -- - -

ശീഘ്രമേവ പരം യോഗം പ്രാപ്യ മുച്യേത33 ബന്ധനാത് .

ഏവം വ്രതമനുപ്രാപ്യ ഭൂത്വാ പാശുപതോ മുനിഃ . . 23 ..

ഇദം34 മാഹേശ്വരം ജ്ഞാനം35 ഗുഹ്യം പരമമഭ്യസേത് .

ജ്ഞേയം ജ്ഞാനം തഥാ ജ്ഞാതാ ത്രയം ദേഹേ യഥാ സ്ഥിതമ് .. 24..

ആത്മാ യശ്ച യഥാ ചാസൗ സ്ഥാനത്രയസമാസ്ഥിതഃ .

നാഡീഷു ച യഥാ ഹ്യാത്മാ ആത്മന്യേവാനുതിഷ്ഠതി ..25..

സർവതഃ സർവഭൂതേഷു നിഗൂഢസ്തിഷ്ഠതേ യഥാ .

പയസീവ ഘൃതം വ്യാസ യം വിദിത്വാ വിമുച്യതേ . .26..

ന സ വേത്തും36 വിനാ ജ്ഞാനം ശക്യ ആത്മാ കഥഞ്ചന .

രൂപശബ്ദരസാതീതം കസ്തം വേത്തി മഹേശ്വരമ് ..27. .
തഥാ ഹ്യഹം മഹാഭാഗ പ്രസാദാത്37 ത്ര്യമ്ബകസ്യ തു .
ആത്മജ്ഞാനഷരോപായം കഥയാമി തവാനഘ . . 28. .
സർവമേവ തമഃ പൂർവമിദമാസീജ്ജഗത് കില .
ന ദേവാ നാനിലോ ന ദ്യൗർന സൂര്യശ്ചന്ദ്രമാ ന ച38 .. 29..
ന കിഞ്ചിത് സർവഥാ ഭൂതം39 ദൃശ്യതേ ജഗതി സ്ഥിതമ .
ശുദ്ധം വിമലമാഭാതി അക്ഷരം പരമൈശ്വരമ് . .8.180.3 0 ..
സർവഭാവഗുണാതീതം നിർവികല്പം നിരഞ്ജനമ് .
ബഹിരന്തശ്ചരം ദീപ്തമവിനാശി വരം ധ്രുവമ് .
യഥാ തദക്ഷരം ബ്രഹ്മ പ്രോച്യമാനം തഥാ ശൃണു . . 31 . .
ഓമിത്യേകാക്ഷരം പൂർവം ക്ഷരം തസ്മാദ്വിനിർഗതമ് .
വ്യക്ഷരശ്ച ത്രിമാത്രശ്ച ഓങ്കാരോ ബ്രഹ്മ ശബ്ദ്യതേ . .3 2 ..
അകാരേ തത്ര വിഷ്ണുസ്തു ഉകാരേ തു പിതാമഹഃ .
മകാരേ ഭഗവാനീശോ മാത്രായാം പ്രകൃതിഃ സ്മൃതാ ..3 3 . .
ബ്രഹ്മവിഷ്ണൂ40 സ്മൃതൗ യൗ തൗ41 ദേവാവീശ്വരനിർഗതൗ .
പ്രകൃതിസ്ത്രീത്വമാസ്ഥായ42 നിത്യന്താവീശപാർശ്വഗൗ43 . .34..

- - - - - - - - -- - -

33 മുച്യതി - ക. ഖ- . 34 ഇമ - ക. ഖ . 35 യോഗ (?) . 36 നാവസേതു - ഖ . 37 മഹായാ (യോ)ഗപ്രസാദാത് - ഖ. . 38 ന സൂര്യോ ന ച ചന്ദ്രമാഃ (?) . 39 സർവഭൂതാനാം - ഖ. . 40 ബ്രഹ്മാവിഷ്ണു - ക. ഖ. . 41 തു - ക ഖ. . 42 പ്രകൃതിഃ സ്ത്രീത്വമാസ്ഥായ (?) . 43 തിഷ്ഠന്താവീശപാർശ്വഗൗ - ക. .

- - - - - - - - -- - -

പതീരൂപേണ സാ ശമ്ഭും ഭജതേ പ്രകൃതിസ്സദാ .
ക്ഷരന്തു പ്രകൃതിഃ44 ഖ്യാതാക്ഷരസ്തു45 സ്വയമീശ്വരഃ ..3 5..
ഈശ്വരാന്നിർഗതാ സാ ഹി പ്രകൃതിർഗുണബന്ധനാ .
തസ്യാഃ സ്രഷ്ടാ മഹാദേവോ യതോ വിഷ്ണുപിതാമഹൗ .. 3 6..
പ്രജാപതീ സമുത്പന്നൗ ഗുണത്രയനിബന്ധനൗ .
താവാക്രമ്യ മഹേശസ്തു പ്രകൃതിസ്ഥൗ ഗുണാത്മകൗ ..37..

മകാരസ്ഥോ വിഭുർഭൂത്വാ ഭുംക്തേ സംചരതേ ച ഹി .
ഗുഹ്യമേതത് പരം ജ്ഞാത്വാ മയോക്തം തത്ത്വമക്ഷരമ്46 ..38. .
യേനൈവ47 ഘ്യാനിനാ48 വ്യാസ ഈശ്വരോസൗ വികല്പിതഃ .
സ തമാവിശ്യ മുക്താത്മാ കൃതാർഥോ ജായതേ മുനിഃ49 . .39. .
നൈനം ജാനന്ത്യമാർഗസ്ഥാസ്തർകഹേതുപരായണാഃ .
ഭോക്താരം പ്രകൃതേരീശം പരം ഷഡ്വിംശസംജ്ഞിതമ് ..8.180.40 . .
ഓങ്കാരഃ50 പ്രകൃതിർനിത്യം തന്മധ്യേ ചേശ്വരഃ സ്ഥിതഃ51 .
പയോമധ്യേ യഥാ വ്യാസ സർപിരന്തർഗതം സ്ഥിതമ് ..41 ..
ഓങ്കാരം ധ്യായതാ യേന52 അതീത്യ പ്രകൃതിം മുനേ .
ഈശ്വരോസൗ മഹാൻ വിന്നഃ സ മുക്തഃ പശുബന്ധനൈഃ ..42..
ഈശ്വരീ പ്രകൃതിഃ ഖ്യാതാ ഗുണബന്ധാദ്വിമോഹനീ .
ബ്രഹ്മത്വാദ് ബൃംഹണീ ഹ്യേ ഷാ വിഷ്ണുത്വാദ്വിഭവാശ്രിതാ . .43..
പ്രസാദാദീശ്വരസ്യൈഷാ പ്രകൃതിസ്ത്രിഗുണാത്മികാ53 .
സാഭിമാനാ ഭവസ്രഷ്ട്രീ54 ഭോക്താ തസ്യാ മഹേശ്വരഃ ..44. .
അഷ്ടബാഹുസ്ത്രിപാദാ ച പഞ്ചദേഹമുഖീ തഥോ .
ദ്വിനേത്രാ പംചകർമസ്ഥാ സപ്തവാജിരഥോപഗാ ..45.
ജഗന്മാതാ സ്മൃതാ ഹ്യേഷാ ഗുണത്രയവികാരജാ .
ഉഭേ ശുഭാശുഭേ തസ്യാൻ55 വിദ്യാവിദ്യേ തഥാ ഹ്യുഭേ . .46. .
- - - - - - - -- - - -

44 അക്ഷരപ്രകൃതിഃ - ഖ. . 45 ക്ഷരസ്തു - ഖ. . 46 തത്ത്വതോക്ഷരഃ - ക . 47 യേനൈവം - ഖ . 48 ധ്യാനിനോ- ഖ. . 49 മുനേ (?) . 50 ഓങ്കാരം - ഖ. . 51 ചേശ്വരം സ്ഥിതം - ക. . 52 ധ്യായതോ നിത്യം - ഖ. . 13 സ്ത്രീ ഗുണാത്മികാ - ക, . 54. .ഭവത് സ്രഷ്ടീ - ക., .. .ഭവത്സ്രഷ്ടാ - ഖ. . 55 തസ്യാം - ഖ. .
- - - - - - - -- - - -

ഉദ്ഭവോഥ പ്രണാശശ്ച ക്രിയാനുഷ്ഠാനമേവ ച .
നിമിത്തം ചാഭവദ്യോനിർഭാവാഃ56 സംക്ഷേപതസ്ത്വമീ ..47 ..
ഈശ്വരാജ്ജാത ഓങ്കാരഃ57 സ ച തസ്മിൻ പ്രതിഷ്ഠിതഃ .

ഓങ്കാരാത് സർവമുത്പന്നമാബ്രഹ്മഭവനം58 ജഗത് ..48 ..
അതഃ കൃത്വാ മഹാഭാഗ യോഗിനഃ കപിലാദയഃ .
ഓങ്കാരം പരമം59 ബ്രഹ്മ നിർവികല്പമുപാസതേ . .49. .
സ ഏവ സർവഗോ ഹ്യാത്മാ കാരണം ച സ ഏവ തു .
ഏവം പ്രകൃതിഭൂതൗ താവോങ്കാരപ്രഭവൗ സ്ഥിതൗ60 . .8.180.5 0 . .
ഈശഭോജ്യൗ ഗുണാത്മാനൗ ജ്ഞാത്ത്വാ വിഷ്ണുപിതാമഹൗ .
തത്സൃഷ്ടൗ വേദയജ്ഞാഖ്യൗ മുക്ത്വാ ധർമനിബന്ധനൗ ..5 1 . .
മഹാമോഹൗ തമോനിഷ്ഠൗ61 വിഷയാസങ്ഗസംയുതൗ .
സത്വപൂർവൗ രജോമധ്യൗ സുഖദുഃഖാന്വിതൗ സദാ . .52. .
സംസാരഭ്രമണൗ മൂഢൗ സർവാനിത്യസമായുതൗ .
ഈശ്വരേപ്സുർഭവേദ്വിദ്വാൻ ധ്യായോഗപരായണഃ . .53 . .
തസ്മാത് പ്രകൃതിരുത്പന്നാ തസ്മിന്നേവ പ്രണശ്യതി .
യേനാസാവീശ്വരോ വിന്നോ യോഗേനാത്മനി സംസ്ഥിതഃ .
പ്രകൃതിസ്തം ന ബധ്നാതി മുച്യതേ ച ഭവാർണവാത് . .54. .
ഇതി സ്കന്ദപുരാണേ പാശുപതയോഗവർണനേ ധ്യാനവിധൗ സപ്തമഃ അശീത്യുത്തരശതതമോധ്യായഃ

സനത്കുമാര ഉവാച
ആത്മാ സൂക്ഷ്മോ മനോബുദ്ധിരഹങ്കാരോ ഗുണാസ്തഥാ .
ഭൂതാനീന്ദ്രിയസംഘാതസ്തന്മാത്രാണി ദശാനിലാഃ1 ..1 ..
വിഭക്താഃ ക്രമശോ ദേഹേ വിഭാഗേന യഥാശ്രയമ് .
സ്വപ്നജാഗ്രത്സുഷുപ്തേഷു2 സ്ഥാനേഷു ത്രിഷു സുവ്രത ..2 . .
- - - - - - - - -- - -
56 ചാരുവ ദ്യോനിർഭാവാഃ - ക, ചാഭവേദ്യോനിർഭാവാഃ - ഖ. . 57 ജായതോങ്കാരഃ - ക. . 58 ഭുവനം (?) . 59 ഓങ്കാരപരമം - ക. ഖ. . 60 പ്രഭവാസ്ഥിതൗ - ക. ഖ. . 61 മഹാമോഹതമോനിഷ്ഠൗ (?) . 1 സ്തന്മാത്രണ്യനിലാത്മകഃ - ഖ. . 2 ജാഗ്രത്സ്വപ്നസുഷുപ്തേഷു (?) .
സുഷുപ്തേഷു ()
- - - - - - - - -- - -

"https://sa.wikisource.org/w/index.php?title=സ്കന്ദപുരാണമ്/ഖണ്ഡഃ_8_(അമ്ബികാഖണ്ഡഃ)/18&oldid=66378"
ഇത്യസ്മാദ് പ്രതിപ്രാപ്തമ്